

NASTAVNI PROGRAM MAKEDONSKIE NASTAVE U INOZEMSTVU

UVOD

Nastavni program makedonske nastave u inozemstvu – nastava makedonskog jezika i kulture namijenjen je djeci makedonskih državljana koji privremeno ili stalno žive u drugim zemljama, odnosno djeci u inozemstvu kojima je makedonski jezik obiteljski jezik. Makedonska nastava je istovremeno otvorena i za djecu državljana drugih zemalja koji su živjeli u Makedoniji, kao i za ostalu djecu koja žele učiti makedonski jezik i upoznati makedonsku kulturu.

Sastavnice nastavnog programa makedonske nastave u inozemstvu su:

Metodologija izrade i struktura nastavnog programa

- Načela nastavnog programa
- Određenje nastavnog predmeta
- Teme
- Opći ciljevi nastavnog programa
- Operativni ciljevi nastavnog programa
- Razrada operativnih ciljeva

METODOLOGIJA IZRADE I STRUKTURA NASTAVNOG PROGRAMA

Nastavni program makedonske nastave u inozemstvu – nastava makedonskog jezika i kulture polazi od obrazovne i jezično-kultурне specifičnosti iskustva učenika kojima je namijenjen (višejezičnost i multikulturalnost), dosadašnjih iskustava u nastavi, ali isto tako i od najnovijih dostignuća i razvojnih tendencija u području izrade i razvoja nastavnog programa.

Učitelju se ostavlja sloboda izbora sadržaja i metoda kojima će ostvariti definirane ciljeve, odnosno očekivane rezultate nastavnog programa. Nastavni program, kada je riječ o sadržajima i metodama, daje samo okvirne elemente.

U tekstu nastavnog programa se navode i teme, odnosno tematske cjeline koje su određene na osnovi načela i općih ciljeva. One određuju sadržajni kontekst i osnovu s pomoću koje su definirani operativni ciljevi. One su dakle konkretizirane u operativnim ciljevima i osiguravaju stjecanje osnovnih pojmova, vokabulara i crtaju komunikacijske situacije i sl. Uz teme, u nastavnom programu su navedene i didaktičko-metodičke smjernice za izvođenje nastavnog programa, literatura, kadrovski uvjeti te prostor i oprema, što je potrebno da bi se nastavni program mogao ostvarivati. No, to ne znači da se učitelji moraju doslovno držati predloženih tekstova, metoda, nastavnog materijala itd. Štoviše, imaju veliku slobodu izbora prema vlastitom viđenju nastave, uvjetima u kojima rade, iskustvu i interesima učenika itd. Svakako se u izradu nastavnog materijala i odabir tema za obradu nastavnih jedinica trebaju što više uključivati i učenici. Njihovo iskustvo treba biti polazište za izbor sadržaja i metoda u izvođenju nastave. Ono što treba stalno imati na umu je ostvarenje nastavnog programa određenih operativnih ciljeva (očekivana odgojno-obrazovna postignuća), posebice minimalnih i osnovnih standarda.

Druga bitna karakteristika nastavnog programa je integrativnost. Riječ je o integrativnom nastavnom programu. Uz makedonski jezik i književnost, koji čine osnovni dio, nastava uključuje i stjecanje znanja o povijesnoj, kulturnoj i prirodnoj baštini Makedonije. Da bismo povezali sve sadržaje koji čine baštinu Makedonije i da bismo ih mogli prikazati u međusobnoj povezanosti, tj.

kao cjelinu, umjesto disciplinarnog pristupa primijenili smo integrativni. Teme su strukturirane u tematske cjeline oko ključnih pojmove koji su činili okvir za integriranje znanja iz područja povijesti, glazbene i likovne umjetnosti te zemljopisa, odnosno povjesno - kulturne i prirodne baštine. U posebnu tablicu su za svako od ovih područja izdvojeni ključni pojmovi koji čine temelj za stjecanje osnovnog pojmovnog aparata. Radi lakšeg snalaženja učitelja, na nekim je mjestima naveden i naziv discipline kojoj gradivo pripada. Tekstovi o prošlosti (iz povijesti), zemljopisni opisi, likovni i glazbeni izrazi također su inkorporirani u područje makedonskog jezika i književnosti, gdje služe kao sadržajna osnova za učenje jezika i razvijanje komunikacijskih sposobnosti učenika u različitim formalnim i neformalnim situacijama.

Nastavni program također polazi od činjenice da je struktura učenika u nastavnoj grupi vrlo heterogena, da je čine učenici različite dobi, predznanja, kulturnih sredina i konačno, različitih interesa i obrazovnih potreba. Program je namijenjen učenicima od 1. – 4. razreda srednje škole.

Za ostvarivanje nastavnog programa planira se minimalno 2 sata nastave tjedno za svaku nastavnu grupu, što godišnje iznosi 70 sati nastave.

Kako je nastavni program dovoljno otvoren za dorade i dopune, svaka sugestija na osnovi iskustva stečenog njegovom primjenom pridonijet će njegovu inoviranju i dalnjem razvoju.

NAČELA NASTAVNOG PROGRAMA

Načela nastavnog programa predstavljaju osnovna vrijednosna uporišta na kojima se zasniva nastavni program i njegova realizacija u nastavi. Daju osnovne smjernice za programiranje, izvođenje i evaluaciju nastave, odnosno ocrtavaju vrijednosni okvir koji osigurava koherenciju svih osnovnih elemenata nastavnog programa i ostvarivanje planiranih nastavnih ciljeva u različitim socijalno-kulturnim i obrazovnim situacijama u kojima se nastavni program ostvaruje.

Načela nastavnog programa su sljedeća:

1. Uravnoteženost - odnosi se na uravnoteženu zastupljenost osnovnih područja u nastavnom programu: znanje, vještine, stajališta i vrijednosti. Ovim načelom se osigurava takva struktura nastavnog programa koja omogućuje učenicima da osim stjecanja znanja razviju i osnovne vještine i usvoje stajališta i sustav vrijednosti koje zahtjeva način komunikacije i obrazovanja u suvremenom društvu. S obzirom na dosadašnje iskustvo opterećenosti nastavnog programa znanjem (najčešće činjeničnim), intencija je načela uravnoteženosti nastavnog programa da omogući učenicima da razviju jezično-komunikacijske sposobnosti i vještine koje zahtjeva suvremen način komunikacije, ali i da usvoje stajališta prema učenju materinskog jezika i kulture koji će ih motivirati i omogućiti im daljnje obrazovanje te snalaženje i razvijanje osobnog identiteta u uvjetima multikulturalnog društva. Uz ovo načelo veže se i zahtjev za odgovarajućim opsegom nastavnog programa, tj. opsegom koji je usklađen s ciljevima nastavnog programa.

2. Koherentnost i kontinuitet – označava međusobnu usklađenost i povezanost svih osnovnih elemenata nastavnog programa - horizontalno i vertikalno. Horizontalna koherentnost se očituje u organskoj povezanosti ciljeva, sadržaja, oblika i metoda poučavanja s rezultatima obrazovanja. Ciljevi obrazovanja se izražavaju u operacionalnoj formi kao rezultati obrazovanja, čija se ostvarenost vrednuje različitim evaluacijskim tehnikama, što znači da ne ostaju na deklarativnoj razini. Vertikalna povezanost se odnosi na osobinu nastavnog programa da omogućuje povezanost, odnosno kontinuitet poučavanja i učenja na svim razinama učenja. Svaka razina nastavlja se na prethodnu, odnosno na prethodno obrazovno iskustvo (znanje) učenika i priprema ih za sljedeću razinu, osiguravajući na taj način progresivno napredovanje učenika u učenju.

3. Otvorenost – označava da se nastavnim programom okvirno definiraju osnovni elementi, koji učiteljima služe kao okvir za izradu vlastitih nastavnih planova. Nastavni program definira opće ciljeve, operacionalizira ih u operativnim ciljevima koji kazuju što učenik treba znati (standardi znanja, vještine i vrijednosti) i određuje minimalne i obvezne standarde znanja, vještina i vrijednosti koje učenici moraju steći. Učitelju ostaje sloboda da sam kreira način na koji će realizirati programirane ciljeve.

4. Fleksibilnost – označava da nastavni program treba omogućiti učiteljima da oblikuju programe koji će odgovarati obrazovnim potrebama i mogućnostima učenika u razrednom odjelu/skupini. To znači ne samo zahtjev da nastavni program bude takav da omogući individualiziranu nastavu, nego i mogućnost prilagođavanja različitim socijalnim i kulturnim uvjetima izvođenja nastave koji će bitno obilježiti realizaciju nastavnog programa.

5. Interkulturnalnost – načelo koje označava da nastavni program reflektira i respektira multikulturalnu strukturu makedonskog društva i strukturu društva u kojem učenici žive, odnosno bikulturalnost kao način života učenika. Treba omogućiti učenicima usvajanje jezika, kulture i općenito načina života različitih društvenih grupa (religijskih, etničkih, mlađih, subkultura, itd.) u Makedoniji i u zemlji u kojoj žive, što je jedna od osnovnih pretpostavki boljeg razumijevanja i poštovanja drugih, ali i osvjećivanja vlastitog načina života i identiteta u suvremenom društvenom kontekstu.

6. Inkluzivnost – nastavni program svojim ciljevima i strukturom treba biti primjeren i omogućiti djelotvorno učenje makedonskog jezika i kulture djeci svih makedonskih državljana koji privremeno ili trajno žive u drugim zemljama, bez obzira na njihovo etničko podrijetlo, religiju, spol, političko uvjerenje (njihovo ili roditelja) ili bilo koje drugo obilježje. Također treba omogućiti djeci državljana drugih zemalja koji su živjeli u Makedoniji, ili imaju odgovarajuća jezična predznanja, da se uključe u nastavu makedonskog jezika i kulture ako to žele.

7. Učeniku usmјeren pristup – označava da se nastavni program zasniva na načelu učenja usmјerenog na učenika i to je odrednica koja bitno određuje sve njegove komponente. Ona postavlja zahtjev da se u nastavi polazi od potreba djeteta, da se sadržaj, oblici i metode nastave zasnivaju na iskustvu (životnim situacijama) učenika i da budu značajni i korisni za učenike. Ovo načelo također znači da učenici nisu samo pasivni primatelji, već aktivni sudionici u nastavnom procesu, tj. procesu učenja, što ujedno znači zahtjev za korištenjem metoda koje će poticati i omogućavati njihov angažman (projektna nastava, participativno učenje, organiziranje predstava, izložbi, snalaženje u grupi, učenički tekstovi itd.).

ODREĐENJE NASTAVNOG PREDMETA

Poučavanje materinskog jezika je od temeljnog značaja za osobni razvoj i socijalizaciju učenika. Po značaju i učincima ono prelazi okvire znanja sadržaja samog predmeta. Omogućuje učenicima osobno izražavanje i razvoj pojedinca (intelektualni, estetski, moralni itd.), djelotvornu komunikaciju s drugima u različitim životnim situacijama te sudjelovanje učenika u brojnim aktivnostima (učenje, društvene, kulturno-umjetničke aktivnosti itd.).

Jezik također reflektira iskustvo naroda koji njime govori i ključni je medij kojim se prenosi i njegovo kulturno i povjesno naslijeđe. Učenje makedonskog jezika kao istovremeno učenje makedonske kulture značajna je odrednica koncepta makedonske nastave u inozemstvu. Osim jezikoslovija ono uključuje i stjecanje znanja o Makedoniji i njezinoj kulturi u širem smislu (makedonskoj povjesnoj, kulturnoj i prirodnoj baštini, uključujući usvajanje oblika svakodnevnog života i vrijednosti stanovnika Makedonije, ekonomski, političke te ostale sadržaje makedonskog društva). Osim razvoja jezičnih kompetencija, usvajanje makedonske kulturne, povjesne i prirodne

baštine pridonosilo bi boljem shvaćanju života u Makedoniji i razvoju osjećaja pripadnosti makedonskoj kulturi.

U oblikovanju nastave makedonskog jezika i kulture vodilo se računa o tome da je riječ o obrazovanju djece makedonskog podrijetla koja žive u bilingvalnoj ili multilingvalnoj sredini i da temeljnu nastavu pohađaju na drugom jeziku. Otuda se učenje makedonskog jezika i kulture vidi i kao sredstvo za njihovu uspješniju interkulturnu komunikaciju i razumijevanje.

Specifičnosti nastave makedonskog jezika i kulture uzele su se u obzir i pri metodičkom oblikovanju programa nastave. Naime, budući da se učenje makedonskog jezika i kulture događa u uvjetima gdje je temeljna nastava organizirana na jeziku zemlje primateljice, nužno je poštovati psiholingvističke odrednice koje se odnose na jezično i jezikoslovno iskustvo/spremnost učenika. Učenikovo jezično i jezikoslovno znanje i spremnost koje je stekao u nastavi jezika zemlje primateljice te stranog jezika, uvelike utječu na recepciju, razumijevanje i učenje materinskog tj. makedonskog jezika.

Zbog navedenih karakteristika, nastava makedonskog jezika i kulture koncipirana je tako da omogući učenicima da se osposobe za različite jezične djelatnosti i komunikacijske te sociokulturne kompetencije.

TEME

TEMATSKE CJELINE

TEME

TO SAM JA - OSOBNI IDENTITET

Ja

- o sebi

- predstavljam se: ime, prezime, adresa, telefon, datum i mjesto/zemlja rođenja, državljanstvo, nacionalnost, vjera

- kakav sam/kakva sam?

- kako sebe vidim?

- kako me vide drugi?

- kako izgledom pokazujem svoj identitet?

- kako se odijevam? koju modu volim?

- koje boje volim imati na sebi?

- karakter, temperament, raspoloženja i osjećajna stanja

- samopoštovanje

- razvijanje pozitivne slike o sebi

- moje tijelo
- dijelovi tijela
- osobna higijena, briga o tijelu i kozmetika
- spolnost

Ja i obitelj

- ja i moja obitelj ovdje i тамо
- kako видим своју обitelj?
- прослава рођендана, имендана и обiteljski обичаји
- чланови уže и шире обitelji, njihova zanimanja i odnosi među njima, ženski i muški članovi obitelji
- где живе i што раде моји рођаци (бака i djed, tetke, ujaci, stričevi i njihove obitelji)
- родитељи нам приčaju о својим обiteljima
- здравље i болест, болести, нesрећe, lijekovi, briga за здрави живот

ja i drugi (моја уža zajednica)

- моji susjedi
- моji prijatelji, stari i novi
- dopisivanje, pozivi i posjeti
- kolaž naših sličnosti i razlika
- pozitivne osobine drugih

Ja i šira zajednica

- припадамо различитим grupama i zajednicama (narodima, religijama, imamo različita državljanstva itd.) u zemlji podrijetla i u zemlji boravka
- Македонија- земља мојих родитеља i моја domovina (državni simboli, platežno sredstvo u Македонији, главни град Македоније itd).
- имам dvije domovine (zemља подриjetla i земља boravka)
- међusobno upoznavanje, поштovanje nacionalnih, kulturnih i religijskih razlika kao obilježja identiteta pojedinca (u razredu, obitelji, gradu, državi, npr. моji prijatelji u razredu i ljudi u моjem gradu se različito odjevaju, hrane, mole itd).

UČENJE – RAD – SLOBODNO VRIJEME

Škola

- kako izgleda moja škola, moj razred, himna razreda
- škola kakvu bih želio/željela
- tko sve radi u školi
- odnosi u školi (učiteljica/učitelj – učenica/učenik - učenica/učenik - druge osobe zaposlene u školi)
- suradnja s drugima
- prava djeteta, prava i odgovornosti učenika
- moji doživljaji iz škole
- svi uče (škole moje braće, sestara, mlađih i starijih rođaka i prijatelja itd.)
- kako se uči u zemlji boravka i podrijetla/ sličnosti i razlike obrazovnog sustava u Makedoniji i zemlji boravka
- kako su učile naše bake i djedovi
- kako se razvijala škola
- kako učimo
- razvijanje kreativnog načina rješavanja problema
- pomoć drugima

Rad

- moj radni dan
- koje obveze imam kod kuće
- moj radni dan u stripu
- što bih volio biti/voljela biti kad odrastem
- zanimanja (alat i pribor za rad)
- što rade moji roditelji (zanimanja roditelja, podjela kućanskih poslova itd.)
- nezaposlenost
- kako su radile naše bake i djedovi

- rad kroz stoljeća (razvoj novih oruđa i djelatnosti, razlike i sličnosti oruđa u Makedoniji i zemlji boravka, tipično makedonsko oruđe itd.)

Slobodno vrijeme

- što radim u slobodno vrijeme?
- kino, kazalište, koncerti, radio, TV, kompjutor
- igre, sport i rekreacija, glazba i ples, moja omiljena pjesma, instrument, sastav itd.
- hobiji, članstvo u klubovima i organizacijama, himna sportskog kluba za koji navijam
- moje omiljene igračke i igre
- usporedba: igračke i igre u zemlji u kojoj živim i zemlji podrijetla – sličnosti i razlike
- svijet knjige (najdraže knjige, knjige iz kojih se uči)
- masovni mediji (novine, radio, televizija, film, kompjutor, internet)
- kako su se zabavljale naše bake i djedovi?
- razvoj sporta – od pastirskih igara do sportskih društava
- kako se nekad zabavljalo u Makedoniji tijekom stoljeća

LJUDI U PROSTORU I VREMENU

Gdje sam rođen/a?

- gdje sam se rodio/rodila (stan/kuća, ulica, mjesto/grad, regija, zemlja)
- gdje su se rodili moji roditelji, moja baka i djed (mjesto/grad, regija, zemlja)
- plan putovanja u stripu

Geografska obilježja prostora

- geografski položaj mjesta (sela ili grada), zavičaja i zavičajne regije u Makedoniji i zemlji boravka
- geografski položaj Makedonije (složenost i tranzitna važnost) i zemlje boravka
- obilježja zavičaja i zavičajne regije: nizinski, brežuljkasti i gorski zavičaj
- nizinska, brežuljkasta i gorska područja Makedonije

- zavičaj i Makedonija na zemljovidu (prepoznavanje i određivanje) i usporedba sa zemljom boravka

Prroda i prirodne ljepote Makedonije

- klima, biljke i životinje u zavičaju mojih roditelja i zemlji boravka (sličnosti i razlike, biljke i životinje koje žive samo u Makedoniji)

- prirodne ljepote Makedonije (jezera, planine, nacionalni parkovi, parkovi prirode itd.)

- važniji turistički krajevi u Makedoniji (u usporedbi sa zemljom boravka)

- očuvanje prirode i okoliša (zaštićene životinje, biljke, krajolici, suživot čovjeka i prirode)

- pejzaži i priroda u umjetničkim djelima makedonskih umjetnika

-putovanje Makedonijom, planovi za školske praznike.

Gospodarstvo i ljudske aktivnosti

- što rade ljudi u mojoem zavičaju u Makedoniji (zanimanja ljudi i djelatnosti: npr. zemljoradnja, ribolov, stočarstvo, turizam, industrija itd.)

- gospodarsko značenje zavičaja, zavičajne regije za Makedoniju

- sličnosti i razlike gospodarstva u Makedoniji i zemlji boravka

Naselja i stanovanje

- seoska i gradska naselja u Makedoniji (veća naselja i gradovi u mojoem zavičaju i u Makedoniji)

- kako ljudi žive na selu, a kako u gradu (sličnosti i razlike u načinu života, prostori, namještaj, tehničko uređenje i opremljenost /struha, plin, drvo/, stanarina, troškovi, životni standard, zašto bih volio/la živjeti na selu, a zašto u gradu, moji doživljaji iz sela i grada itd.)

- institucije u naseljima: škola, crkva, pošta, telefon, banka, carina, policija, diplomatske ustanove, zdravstvene ustanove itd.

- razlike i sličnosti u naseljima u zemlji boravka i Makedoniji

Kako se nekad stanovalo u Makedoniji?

- tradicionalna makedonska kuća

- oblikovanje namještaja, posuđa itd.
- usporedba s tradicionalnom kućom zemlje u kojoj živim
- restorani, jela i pića, obroci, naručivanje, jelovnici, recepti, zdrava/nezdrava prehrana

Naseljenost, prostorni razmještaj i migracije

- naseljenost i prostorni razmještaj stanovništva u Makedoniji i zemlji boravka
- migracije stanovništva (prostorna kretanja u Makedoniji i izvan Makedonije, migracije selo-grad, migracije u druge zemlje, kako se putovalo nekada i danas itd.)
- Makedonske nacionalne manjine i iseljeničke zajednice u drugim zemljama: susjednim, europskim i prekoceanskim zemljama; njihov život i položaj u drugim zemljama, primjer zemlje boravka
- Migracije stanovništva iz Makedonije i u Makedoniju imaju dugu tradiciju (uzroci – politički, gospodarski, posljedice)
- iseljavanje Makedonaca
- dolazak drugih naroda u Makedoniju do danas
- nacionalne manjine i etničke zajednice u Makedoniji – kultura, vjere, prava, multikulturalnost kao bogatstvo zemlje

VRIJEME –PROMJENE -KONTINUITET

Fizičko vrijeme

- vremenska obilježja i razlike u zemlji boravka i podrijetla (usporedba: sati - dan i noć – godišnja doba u zemlji boravka i podrijetla)
- kalendar, sati, dijelovi dana, dani u tjednu, mjeseci, godišnja doba
- blagdani i školski praznici (u zemlji boravka i podrijetla)
- godišnja doba u djelima makedonskih umjetnika, skladatelja, slikara
- moja obitelj kroz vrijeme (porodično stablo, moja biografija itd.)
- koje smo predmete sačuvali - (fotoalbum mojega života i moje obitelji, škrinja sa starim stvarima itd.)
- moj grad u kojem živim i u zemlji podrijetla u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti
- makedonski gradovi kroz vrijeme – gradovi kulturni i povijesni spomenici od antike do danas, što se mijenja, a što ne?

Prošlost i sadašnjost makedonskih gradova:

- Bitola - grad konzula

-Skopje- izgled grada prije i poslije velikog potresa; objekti arhitekta Kenza Tangea; novi izgled grada

- Ohrid - Samoilova tvrđava, Antički teatar,

Crkve i manastiri u Makedoniji:

-Ohrid: Sv. Jovan Kaneo, Sv. Naum Čudotvorec, Sv. Kliment, Sv. Pantelejmon na Plaošniku, Sv. Bogorodica Perivlepta, Sv. Sofija

-Prespa: Sv. Bogorodica, Sv. Đordji u Kurbinovo

-Bistra: Sv. Jovan Bigorski

-Demir Hisar: Slepčenski manastir

-Prilep: Manastiri Treskavec i Zrze

-Skopje: Sv. Spas, Markov manastir, Sv. Pantelejmon -Nerezi, Sv. Andreja- Matka, Sv. Nikita

-Kriva Palanka: Sv. Joakim Osogovski

-Kumanovo: Matejče, Prohor Pčinjski

-Probištip: Lesnovski manastir

-Strumica: Sv. 15 Tiveriopolski mačenici, Manastiri Vodoča i Veljusa

-Pećinske crkve

- Antički gradovi i arheološka nalazišta na prostoru današnje Makedonije –Kokino- megalitski opservatorij, Carevi Kuli, Strumin grob, Herklea, Stobi, Skupi, Grad kostiju, Isarot, Vardarska dolina, Kuklici

- gradovi kao kulturna, gospodarska, politička središta

- gradovi - povijesni i kulturni spomenici u mojem zavičaju u zemlji boravka i podrijetla

Islamska kultura: Kuršumli-an, Kapan-an, Suli-an, Mustafa-pašina đamija, Šarena đamija

Makedonija kroz vrijeme

- Antička Makedonija

- Makedonija- Biblijska zemlja
- Makedonija-koljevka sveslavenstva; Ohridska književna škola, Kratovska književna škola
- Samuilovo carstvo
- Makedonija - dio Otomanskog imperija
- Krale Marko- istina i legenda
- Ustanci - Razlovečki i Kresnenski
- Osnivanje VMRO-a
- Ilindenski ustanak
- Kruševska Republika
- Diobe Makedonije (I i II Balkanski rat)
- Makedonija u Kraljevini Jugoslaviji
- Makedonija u NOR-u (1941-1945)
- ASNOM
- Makedonija u SFRJ
- Makedonska autokefalna crkva
- Republika Makedonija kao neovisna država

Makedonija i međunarodna suradnja

- Europske integracije 20. i 21. st.

Značajne povijesne ličnosti

- znanstvenici
- umjetnici
- političari
- žene u povijesti Makedonije
- nacionalne manjine u povijesti Makedonije (sudjelovanje u povijesnim događajima i razvoju Makedonije, značajni znanstvenici, umjetnici, političari itd.)

KULTURA I DRUŠTVO

Kulturno-civilizacijska obilježja Makedonije – nekad i danas

- Makedonija kao europska zemlja
- Makedonija u europskim kulturnim krugovima
- grčko i rimske naslike
- kršćanska povezanost – crkveni krugovi
- karakteristike, razvoj i prijenos kulture vlastite nacije (jezik, način života, religija, umjetnost, očuvanje kulturnog identiteta makedonskog naroda itd.)
- složenost i različitost etničkog, kulturnog i vjerskog sastava stanovništva u Makedoniji - nekad i danas (sličnosti i razlike u odijevanju, običajima, prehrani, glazbi itd.)
- jednakopravnost i odgovornost svih za zajednički život u društvu (uloge i status pojedinaca, ljudska i kolektivna prava zajednica i grupa, odgovornost za život u zajedničkom društvu itd.)
- život u višekulturalnoj/višejezičnoj sredini u zemlji boravka (u usporedbi s Makedonijom)

SUVREMENO DRUŠTVO

Suvremeno društvo – demokratsko društvo (tržišna proizvodnja, privatno vlasništvo, višestranačje, pravna država, ljudska prava itd.)

- prava i odgovornosti građanina, što znači biti građanin u suvremenom društvu
- različiti oblici odlučivanja i upravljanja (odlučivanje u mojojem razredu, školi i gradu)
- život u društvu se stalno mijenja (tehnološke, ekonomski, kulturne, političke promjene i njihov utjecaj na život pojedinca npr. putovanja, komunikacija, znanstvena fantastika postaje realnost itd.), usporedba zemlje boravka i podrijetla.

Suvremena Makedonija

- prvi višestranački izbori, neovisna Republika Makedonija
- razvoj demokratskog društva u Makedoniji
- političke stranke, Makedonski sabor, Vlada RM i Predsjednik Republike Makedonije danas
- razlike i sličnosti političkog sustava u zemlji boravka i podrijetla
- mladi u Makedoniji i zemlji boravka (što rade, što ih zanima, kako se odijevaju, organizacije i udruženja mladih itd.)
- kako danas ljudi žive u Makedoniji (životni standard, bogati i siromašni i sl.)

- na putu prema razvijenoj i demokratskoj europskoj zemlji

JEDAN SVIJET ZA SVE - GLOBALNA POVEZANOST I MEĐUOVISNOST

Makedonija u procesima europskih integracija i globalizacije

- život suvremenih društava sve se više internacionalizira (i u zemlji podrijetla i zemlji boravka)

- međunarodne organizacije i institucije i njihov utjecaj na život pojedinca i društva u Makedoniji i u zemlji boravka (proizvodnju, potrošnju, kulturu, nacionalnu i vjersku strukturu stanovništva itd. Primjeri: nosimo istu odjeću, u mojoj zemlji mogu jesti hranu iz cijelog svijeta, svi imamo Mac Donald, pizzu, Coca Colu, slušamo istu glazbu, gledamo iste filmove itd.)

- život u globalnom društvu nosi i zajedničke, globalne probleme (ekološki problemi, ratovi, glad itd.)

- suradnja u rješavanju globalnih problema (u svijetu, mirovni i antiratni pokreti i akcije, ekološke aktivnosti)

- globalna ovisnost u svijetu – povezanost nas čini ovisnim jednima o drugima

- budućnost svijeta – osiguranje prirodnih, ekonomskih i političkih pretpostavki za mir i suradnju zemalja

- Makedonija u europskim i svjetskim organizacijama: UN, UNESCO i dr.

- očuvanje makedonske individualnosti (povijesne, kulturne, nacionalne) u procesu europskih integracija i globalizacije.

OPĆI CILJEVI NASTAVNOG PROGRAMA

Naučiti makedonski jezik i književnost te se uspješno služiti makedonskim jezikom u nizu različitih neformalnih i formalnih situacija (obitelj, škola, rad, slobodno vrijeme, razonoda itd.).

Upoznati i razumjeti povijesnu i kulturnu baštinu Makedonije te osnovna obilježja suvremenog makedonskog društva.

Upoznati i razumjeti geografska obilježja Makedonije.

Razviti pozitivan odnos i osjećaje učenika prema makedonskom jeziku i književnosti, povijesno-kulturnoj i prirodnoj baštini Makedonije kao zemlji podrijetla učenika/ca i odrednicama razvoja njihova nacionalnog identiteta.

Razviti interes i motivirati učenike/ce da nauče i njeguju makedonski jezik i književnost, povijesno-kulturno naslijeđe i prirodnu baštinu Makedonije.

Omogućiti učenicima/ama da učenjem makedonskog jezika i književnosti, povijesno-kulturne i prirodne baštine usvoje znanje, vještine i vrijednosti koje će im omogućiti da se dalje obrazuju na makedonskom jeziku i da ga izučavaju ako to žele.

Omogućiti učenicima/ama da učenjem makedonskog jezika i kulture u komparaciji s jezikom i kulturom u zemlji boravka oblikuju osobni identitet i uspješno se razvijaju i žive u multikulturalnom socijalnom kontekstu.

Omogućiti učenicima da razvijaju višejezičnost i interkulturalnost kao način života u suvremenom društvu.

Osnovne vještine:

Uz znanje, nastavnim programom se planira i razvoj sljedećih vještina učenika/ca:

- komunikacijske vještine (da oblikuju i jasno izraze i predstavljaju svoje ideje, misli i osjećaje te da pravilno i uspješno komuniciraju s drugima u različitim situacijama);
- sposobnost pronalaženja informacija i uporabe informacija na makedonskom jeziku;
- snalaženje i rješavanje problema u različitim situacijama (u obitelji, školi, kupovini, radnim situacijama, kod liječnika, u prometu, na putovanju itd.);
- sposobnost kritičkog prosuđivanja;
- sposobnost usmjeravanja vizualne pažnje;
- sposobnost rješavanja vizualnih problema na razini vizualnih znakova i njihovih temeljnih značenja;
- sposobnost estetskog prosuđivanja;
- sposobnost stjecanja novih znanja i stvaranje na makedonskom jeziku.

Vrijednosti i stajališta:

Znanje i vještine, vrijednosti i stajališta čine integralni dio nastavnog programa, odnosno programa nastave. Proučavanjem govornih i pisanih tekstova te vizualnih i glazbenih izraza učenici/ce usvajaju stajališta i vrijednosti drugih i dovode ih u vezu s vlastitim stajalištima i sustavom vrijednosti što im omogućuje da istražuju, kritički rasuđuju, objašnjavaju i izgrađuju vlastita stajališta i sustav vrijednosti. Izborom tekstova iz područja književnosti, povijesti, zemljopisa i umjetnosti treba promicati vrijednosti i stajališta koja učenicima/ama omogućuju uspješan osobni i profesionalni razvoj, samopoštovanje te njegovanje vlastitog nacionalnog identiteta uz tolerantan odnos i poštovanje prema drugim narodima i njihovim pripadnicima.

OPERATIVNI CILJEVI NASTAVNOG PROGRAMA

Usustavljanje i utvrđivanje praktičnoga znanja makedonskoga standardnog jezika i znanja o makedonskom standardnom jeziku. Samostalna i aktivna uporaba svih jezičnih djelatnosti u različitim komunikacijskim situacijama.

Čitanje i interpretacija reprezentativnih djela makedonske književnosti u kontekstu europske i svjetske književnosti i razvoj kritičkog odnosa prema literaturi. Znanje osnovnih značajki pojedinih razdoblja u makedonskoj književnosti te najznačajnijih makedonskih književnika i njihovih najpoznatijih djela.

Usvajanje i slušanje reprezentativnih djela makedonskih glazbenih umjetnika te razvijanje kritičkog odnosa i estetskog suda o njima.

Usvajanje reprezentativnih djela makedonskih likovnih umjetnika i vizualnog stvaralaštva te razvijanje kritičkog odnosa i estetskog suda o njima. Promatranje, uočavanje i vrednovanje reprezentativnih djela makedonske likovne baštine i suvremenog likovnog stvaralaštva, arhitekture, dizajna, slike i kiparstva.

Razumijevanje dinamike i stupnja gospodarskog razvoja Makedonije i njezine uloge u suvremenom svijetu.

Razvoj kreativnog i individualnog pristupa analizi povijesnih izvora i usporedba povijesnog razvoja različitih aspekata makedonskog društva i države s općim svjetskim procesima u povijesti i zemlji boravka.

OPERATIVNI CILJEVI ZA MAKEDONSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Razrada operativnih ciljeva

Usustavljanje i utvrđivanje praktičnoga znanja makedonskoga standardnog jezika. Samostalna i aktivna uporaba svih jezičnih djelatnosti u različitim komunikacijskim situacijama. Usustavljanje i utvrđivanje znanja o makedonskom standardnom jeziku. Čitanje i interpretacija reprezentativnih djela makedonske književnosti u kontekstu europske i svjetske književnosti i razvoj kritičkog odnosa prema literaturi.

Komunikacijska sposobljenost

TEMA 1: To sam ja (osobni identitet)

Operativni ciljevi i razrada operativnih ciljeva:

- ostvarivati referencijalne govorne činove u predstavljanju
- pravilno izgovarati sve glasove, upoznati glasovni sustav makedonskoga standardnoga jezika
- interpretativno čitati književno-umjetničke tekstove
slušanje
govorenje
čitanje
pisanje
- zapažati i ostvarivati vrednote govorenoga jezika
- prepoznavati glasovne promjene u makedonskom jeziku
- razvijati kulturu slušanja različitih tekstova (npr. slušanje povijesnih dokumenata)
- prepoznati i usporediti himne različitih zemalja

- predstaviti se na makedonskom jeziku, jeziku zemlje boravka i drugom stranom jeziku (usporedno)
- ostvarivati referencijalne govorne činove u predstavljanju: prikaz, izvješće, objašnjenje, dokaz, tvrdnja, izjava, priopćenje
- obrazložiti afirmaciju i samoafirmaciju svakog pojedinca uz poštovanje drugih
- objasniti vrednote govorenoga jezika
- čitati s razumijevanjem tekstove različitih funkcionalnih stilova
- interpretativno čitati književno-umjetničke tekstove
- istražiti prijevodnu literaturu (usporediti jezik izvornika i prijevoda)
- čitati znanstveno-povijesnu literaturu
- pismeno okarakterizirati samoga sebe (autoportret)
- okarakterizirati člana obitelji, prijatelja (portret; stil života, odijevanja, glazbe)
- opisati odnose među članovima obitelji, prijateljima; priateljstvo, različitost
- napisati prikaz Republike Makedonije, objasniti značenje pojedinih simbola
- interpretirati lirsku ili epsku pjesmu po izboru

TEMA 2: Učenje – rad – slobodno vrijeme

Operativni ciljevi i razrada operativnih ciljeva:

- primijeniti produktivne tipove pisanja (reportaža, raspravljanje)
- primijeniti stvaralačko prepričavanje
slušanje
govorenje
čitanje
pisanje
- utvrditi važnost slušanja u primjeni različitih vrsta diktata
- stvaralački prepričavati osobna životna iskustva i iskustva drugih
- pripovijedati iz različitih perspektiva o vlastitim aktivnostima i aktivnostima drugih (glazba, ples, koncerti, kazališta, šport, rekreacija, fotografiranje, likovne aktivnosti)
- intervjuirati druge na temu uporabe medija
- čitati i istraživati na primjerima elemente lirske i epske poezije, otkrivati intimne i općeljudske motive

- čitati književne i neknjiževne tekstove po izboru (čitanje kao dio radnih aktivnosti i slobodnog vremena)
- primijeniti produktivni tip pisanja u obradi teme: reportaža (npr. o zavičaju i domovini Makedoniji) i raspravljanje
- stvarati tekstove za film i televiziju (npr. videozapisi o krajoliku)
- usporediti elemente izraza pojedinih medija, sličnosti i razlike

TEMA 3: Ljudi u prostoru

Operativni ciljevi i razrada operativnih ciljeva:

- usporediti govorne vrednote makedonskoga jezika s vrednotama jezika zemlje boravka
- ostvarivati produktivne tipove pisanja, komunikativno pisanje i kreativno pisanje
- ostvarivati referencijalne govorne činove
slušanje
govorenje
čitanje
pisanje
- utvrditi akustičke vrijednosti makedonskoga jezika i njihovu stilsku obilježenost (literarni i glazbeni primjeri)
- ostvarivati referencijalne govorne činove u obradi teme: prikaz, objašnjenje, izvješće, itd.
- raspravljati o različitim gledištima na temu: ljudi u prostoru (zemljopisni položaj Makedonije, stanovništvo, migracije, na primjerima vlastite obitelji)
- izlaganje na temu: prostor i likovi u interpretiranom romanu makedoske književnosti
- aktualizirati književne teme
- prijavljivati iz različitih perspektiva
- stvaralački prepričavati
- istražiti biografije poznatih ljudi u Makedoniji prošlosti i sadašnjosti (različiti medijski izvori)
- pročitati i interpretirati roman po izboru (prijevod lektire)
- ostvariti produktivne tipove pisanja: raspravljanje, reportaža, putopis (krajolici u domovini Makedoniji i zemlji boravka)
- primijeniti kreativno pisanje
- ostvariti produktivne tipove pisanja i komunikativno pisanje

- opisati povijesne zemljovide

TEMA 4: Vrijeme – promjene – kontinuitet

Operativni ciljevi i razrada operativnih ciljeva:

- pismeno i usmeno raspravljati
- čitati različite vrste kraćih tekstova iz različitih vremenskih razdoblja
- verbalizirati osobna iskustva
slušanje
govorenje
čitanje
pisanje
- slušati tekstove starije makedonske književnosti (usporedba s makedonskim dijalektima)
- slušanje govora makedonskih političkih vođa
- upoznati i usporediti glavna djela makedonskih skladatelja različitih stilskih razdoblja
- raspravljati o temama u djelima makedonske književnosti
- aktualiziranjem tema (problema) interpretiranih književnih djela raspraviti odnos prošlosti i sadašnjost, životno i književno (umjetničko) iskustvo učenika
- istražiti u literaturi važnost jezične i povijesne pojave prvih djela prevedenih na makedonski jezik
- čitati kraće tekstove starije makedonske književnosti
- čitati tekstove koji svjedoče o makedonskoj političkoj i kulturnoj povijesti (npr. Radomirovo evangeliye, Bolonjski psaltir, Tikveški zbornik)
- usporediti vrijeme i klimu u zemlji boravka i domovini Makedoniji
- promatrati, opisivati i dokazivati promjene u vremenu
- napisati tekst o problemima odrastanja i sukobu generacija
- opisati znamenita djela makedonske likovne baštine
- prikazati odabrani događaj iz makedonske povijesti

TEMA 5: Kultura i društvo

Operativni ciljevi i razrada operativnih ciljeva:

- slušati, čitati i raščlanjivati komunikativne, informativne, publicističke i književno-umjetničke tekstove

- pripremiti izlaganje

- prevoditi riječi, sintagme, rečenice
slušanje
govorenje
čitanje
pisanje

- razvijati kulturu slušanja/gledanja komunikativnih, informativnih, publicističkih i književno-umjetničkih tekstova

- pratiti priopćajna sredstva i pripremiti izlaganje o kulturnim dogadajima u Republici Makedoniji

- značajke dramske književnosti povezati s temama vezanim uz kulturu i društvo: sukob načela i stajališta

- izlaganje: utjecaj vremena i okoline na pojedince (običaji, odjeća, prehrana)

- usporediti kazališnu predstavu i tekst

- čitati i raščlanjivati komunikativne, informativne, publicističke i književno-umjetničke tekstove

- pročitati i interpretirati odabrani dramski tekst makedonske književnosti

- prevoditi riječi, sintagme, rečenice

- pripremiti filmsku prilagodbu dramskog djela

- opisati kulturne osobitosti Makedonije (vrste umjetnosti, umjetnici i institucije poznati u Makedoniji i izvan Makedonije)

- opisati povijesnu osobu, spomenik, grad i sl.

TEMA 6: Suvremeno društvo

Operativni ciljevi i razrada operativnih ciljeva:

- ostvarivati rečenični naglasak i rečeničnu intonaciju

- čitati književne i neknjiževne tekstove

- usmeno obrazložiti prosudbu tekstova
slušanje
govorenje
čitanje
pisanje

- aktivno slušati sugovornike

- obrazložiti prosudbu neknjiževnih tekstova koji obuhvaćaju raznovrsna gledišta i situacije važne za razumijevanje suvremenog društva (npr. tehnološki, gospodarski itd.)
- objasniti ulogu medija u suvremenom društву
- imenovati najznačajnije makedonske književnike i njihova najpoznatija djela
- obrazložiti prosudbu književnog djela
- čitati djela suvremene makedonske književnosti (prijeđlog lektire – izbor učenika i nastavnika)
- čitati jednostavnije znanstvene tekstove
- čitati i prosuđivati neknjiževne tekstove (npr. ulomci iz Ustava Republike Makedonije i programa političkih stranaka)
- opisati promjene i njihov utjecaj na život pojedinca u društvu istraživanjem tekstova starije i suvremene makedonske književnosti
- prikazati ulogu kulture i umjetnosti u suvremenom društvu (u Makedoniji i zemlji boravka; npr. upoznati i usporediti glazbene festivalne)
- opisati i analizirati vizualne pojave u vlastitom okruženju (npr. moda, grafički dizajn)
- opisati doživljaj kulturnog događaja

TEMA 7: Jedan svijet za sve – globalna povezanost i međuvisnost

Operativni ciljevi i razrada operativnih ciljeva:

- upoznati jezične priručnike i rječnike makedonskoga jezika
- prevoditi kraće književne i neknjiževne tekstove
- raspravljati, pismeno i usmeno argumentirati određeni problem
slušanje
govorenje
čitanje
pisanje
- slušati interpretativno čitanje književnih tekstova izvornih govornika makedonskoga jezika (glumačke izvedbe)
- aktivno slušati sugovornike u govornoj komunikaciji
- prevoditi različite vrste tekstova
- prikazati aktualne kulturne i političke događaje u Republici Makedoniji (npr. obrazložiti rad Makedonskog sabora)
- argumentirati primjerima kulturnu suradnju Makedonije i zemlje boravka

- raspravljati na temu: problem odnosa pojedinca i društva, institucija
- objasniti uporabu interneta u upoznavanju kulture
- samostalno i aktivno upotrebljavati jezične priručnike, rječnike i općeobrazovnu literaturu
- primjenjivati različite vrste čitanja
- vježbati interpretativno čitanje
- napisati problemski članak na zadanu temu globalni problemi suvremenog društva; npr. ekološki, gospodarski itd.
- zapisivati osjećaje, razmišljanja, komentare pri čitanju i doživljavanju djela likovne i glazbene umjetnosti
- analizirati i interpretirati tekstove različitih funkcionalnih stilova
- prevoditi kraće ulomke književnih tekstova

Jezična osposobljenost

TEMA 1: To sam ja (osobni identitet)

Operativni ciljevi i razrada operativnih ciljeva:

- objasniti glasovne promjene
- utvrditi morfološke posebnosti makedonskoga jezika
 - upoznati se s pojavama gramatičke sinonimije
pravogовор
правопис
граматика
лексикологија
 - pravilno izgovarati sve glasove
 - upoznati glasovni sustav u cjelini i moguće pogreške u izgovoru glasova
 - izgovarati riječi u kojima se provode glasovne promjene
 - pisati riječi u kojima se provode glasovne promjene
 - pisanje pravopisno obilježenih riječi (imena prezimena, zemljopisni pojmovi, spomenici kulture)
 - objasniti glasovne promjene i iznimke
 - utvrditi morfološke posebnosti makedonskoga jezika u kontrastu s jezikom zemlje boravka

- upoznati se s pojavama gramatičke sinonimije
- osvijestiti dvojezičnost i višejezičnost kao prednost
- proširiti leksik riječima za ostvarivanje govornih činova u predstavljanju

TEMA 2: Učenje – rad – slobodno vrijeme

Operativni ciljevi i razrada operativnih ciljeva:

- utvrditi značajke glagola i glagolskih oblika
- vježbati pisanje pravopisno obilježenih riječi i sintagma

pravogovor
pravopis
gramatika
leksikologija

- oprimiriti funkciju govornog i pjesničkog sluha
- ponavljati i utvrđivati pisanje pravopisno obilježenih riječi (diktati)
- istražiti na tekstovima značajke glagola i glagolskih oblika
- analizirati razlike između glagolskih oblika makedonskoga jezika i jezika zemlje boravka na tekstovima obaju jezika
- proširiti leksik riječima za imenovanje različitih radnih aktivnosti, organizacije i sadržaja slobodnog vremena; vrste škola, obrazovni sustav, učenje i znanje, kultura i znanost (znanstvena literatura), umjetnost, stvaralaštvo

TEMA 3: Ljudi u prostoru

Operativni ciljevi i razrada operativnih ciljeva:

- objasniti morfološke osobitosti vrsta riječi na različitim tipovima teksta
- pravogovor
pravopis
gramatika
leksikologija
- gorone vrednote makedonskoga jezika usporediti s govornim vrednotama jezika zemlje boravka
 - ponoviti i utvrditi gramatičko-pravopisnu pismenost primjenom različitih vrsta diktata
 - objasniti morfološke osobitosti vrsta riječi na različitim tipovima teksta

- utvrditi i proširiti leksik riječima za izricanje prostora, okoline, interakcije ljudi i prostora (migracije, useljavanje, iseljavanje)

TEMA 4: Vrijeme – promjene – kontinuitet

Operativni ciljevi i razrada operativnih ciljeva:

- upoznati temeljne odrednice povijesti makedonskoga jezika
- odrediti značajke književno-umjetničkog stila
pravogovor
pravopis
gramatika
leksikologija
- pravilno izgovarati imena pisaca, skladatelja, likovnih umjetnika, nazive književnih i umjetničkih djela, kulturnih spomenika i prirodne baštine
- pravilno pisati imena pisaca, skladatelja, likovnih umjetnika, nazive književnih i umjetničkih djela, kulturnih spomenika i prirodne baštine
- pisanje naziva političkih stranaka
- upoznati temeljne odrednice povijesti makedonskoga jezika: počeci pismenosti, najvažniji pisani spomenici, makedonski jezik u 19. i 20. stoljeću, makedonski jezik od 1990. godine
- dokazati prednosti dvojezičnosti i višejezičnosti
- proširiti leksik riječima za imenovanje kulturno-povijesnih pojmoveva i zemljopisnih obilježja

TEMA 5: Kultura i društvo

Operativni ciljevi i razrada operativnih ciljeva:

- utvrditi samostalne i nesamostalne članove rečeničnog ustrojstva
- razlikovati i analizirati nezavisnosložene i zavisnosložene rečenice
- pravilno upotrebljavati red riječi
pravogovor
pravopis
gramatika
leksikologija
- objasniti akcenat i akcentske cijeline makedonskoga jezika
- istražiti razlike između naglasnog sustava i govorne prakse
- utvrditi pisanje zareza u jednostavnoj i složenoj rečenici
- utvrditi samostalne i nesamostalne članove rečeničnog ustrojstva

- razlikovati i analizirati nezavisnosložene rečenice
- razlikovati i analizirati zavisnosložene rečenice
- pravilno upotrebljavati automatizirani red riječi
- aktivno obogaćivati leksik
- definirati pojmove komično, tragično, argumentirati tekstrom

TEMA 6: Suvremeno društvo

Operativni ciljevi i razrada operativnih ciljeva:

- razlikovati i primijeniti interpunkcijske znakove u rečenici i različitim vrstama teksta
 - razlikovati fonostileme, morfostileme, sintaktostileme, semantostileme
 - pravogовор
 - правопис
 - граматика
 - лексикологија
 - ostvarivati rečenični naglasak i rečeničnu intonaciju
 - razlikovati i primijeniti interpunkcijske znakove u rečenici i u različitim vrstama teksta
 - usporediti složenija sintaktička rješenja u makedonskom jeziku i jeziku zemlje boravka
 - usustaviti znanje o rečenici
 - argumentirati funkcionalnu raslojenost leksika
 - proširiti leksik riječima za imenovanje pojave i aktivnosti u javnom životu, suvremenom društvu
 - usvojiti riječi: parlament, sabor, republika, ustav

TEMA 7: Jedan svijet za sve – globalna povezanost i međuovisnost

Operativni ciljevi i razrada operativnih ciljeva:

- razlikovati i analizirati stilska obilježja razgovornog, publicističkog, književno-umjetničkog i poslovno-administrativnog stila
- objasniti međujezičnu homonimiju
- usporediti izvornik književnog teksta na makedonskom jeziku s prijevodom na jezik zemlje boravka
 - pravogовор

pravopis
gramatika
leksikologija

- pravilno izgovarati sve glasove, glasovne skupine, riječi, sintagme i rečenice makedonskoga standardnoga jezika
- pravilno pisati tuđice i složenice
- pravilno pisati sve riječi makedonskoga jezika aktivno usvojene na 3. razini znanja
- usporediti izvornik književnog teksta na makedonskom jeziku s prijevodom na jezik zemlje boravka
- usustaviti i aktivno primjenjivati gramatičko znanje u različitim komunikacijskim situacijama
- pronaći u tekstu riječi iz drugih jezika (tuđice, posuđenice) i odrediti njihovu uporabnu vrijednost
- tumačiti strane i nepoznate riječi i izraze
- objasniti međujezičnu homonimiju
- aktivno primjeniti tematski leksik usvojen na 3. razini

KNJIŽEVNOST

Operativni ciljevi

Čitati i interpretirati reprezentativna djela makedonske književnosti u kontekstu europske i svjetske književnost i razvijati kritički odnos prema literaturi. Upoznati osnovne značajke pojedinih razdoblja u makedonskoj književnosti te najznačajnije makedonske književnike i njihova najpoznatija djela.

Tema 1: To sam ja

Razrada operativnih ciljeva:

- razlikovati i interpretirati lirske i epske pjesme (izbor iz predloženih književnih tekstova)
- samostalno interpretirati odabrane pjesme i usporediti jezik izvornika i prijevoda na jezik zemlje boravka (istražiti prijevode)
- iskazati osobne doživljaje i dojmove u interpretaciji poezije

- upoznati pojam lirskoga subjekta

Tema 2: Učenje – rad – slobodno vrijeme

Razrada operativnih ciljeva:

- istražiti na primjerima elemente lirske i epske pjesme
- otkrivati u književnim tekstovima intimne i općeljudske motive
- usustaviti znanje o pjesničkim vrstama
- razlikovati i objasniti stilska sredstva, usporediti primjere pjesništva na makedonskom jeziku i jeziku zemlje boravka
- utvrditi i usporediti elemente izraza pojedinih medija i njihovu ulogu u suvremenom životu (školske i izvanškolske aktivnosti - učenje i slobodno vrijeme)

Tema 3: Ljudi u prostoru

Razrada operativnih ciljeva:

- na odabranim tekstovima makedonske književnosti istražiti značajke romana kao prozne vrste (dječji i omladinski roman)
- problemski interpretirati roman po izboru učenika i nastavnika (prijeđlog lektire) i aktualizirati tematiku
- analizirati elemente strukture romana (fabula, kompozicija, likovi, vrijeme, prostor)
- prepoznati i razlikovati sporedne i glavne likove, protagoniste i antagoniste
- razlikovati autora od priповjedača, istražiti pri povijedanje iz različitih perspektiva
- istražiti odnos autor - pri povjedač
- upoznati aut/biografiju i auto/biografsko pri povijedanje

Tema 4: Vrijeme – promjene – kontinuitet

Razrada operativnih ciljeva:

- samostalno istražiti temu, fabulu, likove i kompoziciju u djelima makedonske književnosti (izbor učenika)
- utvrditi vrste fabule (vrijeme, kontinuitet)
- prepoznati motive djelovanja književnih likova
- upoznati različite aspekte karakterizacije likova i argumentirati tekstrom

- istražiti obilježja književno-umjetničkog stila i usporediti značajke u tekstovima na makedonskom jeziku i jeziku zemlje boravka

Tema 5: Kultura i društvo

Razrada operativnih ciljeva:

- pročitati odabrani dramski tekst makedonske književnosti
- utvrditi kompoziciju dramskog djela: uvod, zaplet, vrhunac, rasplet
- razlikovati komediju, tragediju, dramu
- definirati pojmove: komično, tragično, argumentirati tekstrom (suodnos s nastavom jezika i književnosti zemlje boravka)
- usustaviti značajke dramske književnosti i povezati s temama vezanim uz kulturu i društvo: sukob načela i stajališta – dramska napetost, dramska atmosfera
- pripremiti filmsku prilagodbu dramskog djela
- pratiti priopćajna sredstva i kulturne događaje u Makedoniji

Tema 6: Suvremeno društvo

Razrada operativnih ciljeva:

- upoznati osnovne značajke pojedinih razdoblja povijesti makedonske književnosti
- utvrditi osnovne podatke o najznačajnijim makedonskim književnicima, nabrojiti njihova najpoznatija djela
- promjene i njihov utjecaj na život pojedinca i društva istražiti na primjerima starije i suvremene makedonske književnosti
- upoznati, poštovati i razvijati vlastiti nacionalni i kulturni identitet u djelima makedonske književnosti, kazališta, filma i drugih priopćajnih sredstava
- objasniti ulogu medija u suvremenom društvu

Tema 7: Jedan svijet za sve – globalna povezanost i međuovisnost

Razrada operativnih ciljeva:

- upoznati jezične priručnike i rječnike makedonskoga jezika
- razlikovati i analizirati stilska obilježja razgovornog, publicističkog, književno-umjetničkog i poslovno-administrativnog stila
- objasniti međujezičnu homonimiju

- usporediti izvornik književnog teksta na makedonskom jeziku s prijevodom na jezik zemlje boravka

- upoznati makedonsku iseljeničku književnost i istražiti na primjerima njezine osobine

* Ciljevi nastave književnosti koji se odnose na teoriju književnosti ostvaruju se u suodnosu s nastavom književnosti u redovnom programu zemlje boravka.

Prijedlog književnih tekstova

1. Panonske legende (ulomak)
2. Crnorizec Hrabar - O pismeneh
3. Damaskini (ulomak)
4. Tikveški zbornik (Devojkata bez raka)
5. Kiril Pejčinović - Epitaf
6. Makedonske tisakare i tiskari (T. Sinaetski, Kamče, Kirijak Držilović itd)
7. Pisci udžbenika i jezične koncepcije
8. Braća Petković (Konstantin i Andeja)
9. Braća Miladinov (Dimitrija i Konstantin)- Zbornik
10. Konstantin Miladinov - T'ga za jug; Želanie
11. Grigor Prličev - Autobiografija (ulomak); Serdar (ulomak)
12. Marko Cepenkov - Siljan Štrkot
13. Krste P. Misirkov - Za makedonckite raboti (ulomak)
14. Vojdan Černodrinski - Makedonska krvava svadba
15. Vasil Iljoski - Begalka
16. Anton Panov - Pečalbari
17. Risto Krle - Parite se otepuvačka
18. Kosta Racin - Beli mugri
19. Kole Nedelkovski- M'skavici, Peš po svetot
20. Aco Karamanov - Psalm za m-lle Lili; A toj letaše ponatamu
21. Nikola J. Vapcarov - Pesni za tatkvinata - ciklus
22. Stale Popov - Krpen život (ulomak)
23. Vlado Maleski - Razboj (ulomak)
24. Gorgi Abadžiev - Pustina (ulomak)
25. Slavko Janevski - Skazanie od iskoni, Dve Marii (ulomak)
26. Kole Čašule - Vejka na veterot
27. Blaže Koneski - Sterna, Odzemanje na snagata; Markov manastir
28. Aco Šopov - Slej se so tišinata
29. Tome Arsovski - Paradoksot na Diogen
30. Gane Todorovski - Apoteoza na delnikot, Božilak
31. Mateja Matevski - Doždovi- ciklus
32. Simon Drakul - Belata dolina (ulomak)
33. Vlada Urošević - Vokusot na praskite (ulomak)
34. Ante Popovski - Vardar
35. Petre M. Andreevski - Denicija - ciklus
36. Taško Georgievski - Crno seme (ulomak)
37. Živko Čingo - Golemata voda (ulomak)
38. Radovan Pavlovski - Kluč; Molnja
39. Goran Stefanovski - Let vo mesto
40. Vase Mančev - Suša i duša
41. Venko Andonovski - Veštica (ulomak)

42. Nikola Madžirov - Senkite ne odminuvaat

* Nastavnici i učenici na temelju prijedloga odabiru književne i neknjiževne tekstove i lektiru, u skladu s načelom primjerenosti jezičnom znanju i životnoj dobi učenika, različitim nastavnim situacijama i uvjetima izvođenja nastave makedonskoga jezika u inozemstvu.

OPERATIVNI CILJEVI ZA MAKEDONSKU POVIJESNU, KULTURNU I PRIRODNU BAŠTINU

Operativni ciljevi

Usvajanje i slušanje reprezentativnih djela makedonskih glazbenih umjetnika te razvijanje kritičkog odnosa i estetskog suda o njima.

Usvajanje reprezentativnih djela makedonskih likovnih umjetnika i vizualnog stvaralaštva te razvijanje kritičkog odnosa i estetskog suda o njima.

Razumijevanje dinamike i stupnja gospodarskog razvoja Makedonije i njezine uloge u suvremenom svijetu.

Razviti u učenika/ca kreativni i individualni pristup analizi povijesnih izvora i usporedba povijesnog razvoja različitih aspekata makedonskog društva i države s općim svjetskim procesima u povijesti i zemlji boravka.

TEMATSKA CJELINA 1 - To sam ja - osobni identitet

1. Objasniti, usporediti i razraditi pojam i značaj stila: osobnog, članova obitelji, prijatelja, pojedinih skupina, slavnih ličnosti, umjetnika

- osvijestiti osobnost individualnog stila u odijevanju, ponašanju, navikama, ukusu

- uočiti osobnost stila znanaca, prijatelja, uzora

- razraditi značaj stila u umjetnosti; utjecaj društvenog okruženja na oblikovanje stila.

2. Razlikovati, objasniti obilježja i produbljivati interes i pozitivan odnos prema Makedoniji tradicionalnoj i umjetničkoj baštini

- usvojiti, usporediti i razlikovati stil pojedinih makedonskih skladatelja različitih stilskih razdoblja i različite stilske izraze skladatelja današnjice

- napisati makedonski tekst za rap skladbu i potom je izvesti uz jednostavnu ritamsku pratnju.

3. Objasniti značenje simbola Republike Makedonije

- objasniti što prikazuje određeni simbol i njegovo značenje

- usporediti makedonske simbole sa simbolima zemlje boravka.

TEMATSKA CJELINA 2 – Učenje – rad –slobodno vrijeme

1. Proučiti promjene u razvoju školstva u Makedoniji

- analizirati razgovor s odraslima o školovanju njihovih predaka u Makedoniji
 - usvojiti i usporediti oblike školstva u Makedoniji i zemlji boravka.
- ### **2. Razumjeti glavne promjene u sadržajima provođenja slobodnog vremena u Makedoniji i zemlji boravka**
- usporediti oblike provođenja slobodnog vremena u 20. st. u Makedoniji i zemlji boravka
 - proučiti i usporediti različitu ulogu amaterizma i profesionalizma u Makedoniji i zemlji boravka (glazbene i plesne škole).
- ### **3. Umjetnička i sportska društva i sl.**

TEMATSKA CJELINA 3 – Ljudi u prostoru i vremenu

1. Upoznati i objasniti fizičko-geografske i društvene (kulturne, gospodarske, demografske itd.) posebnosti i ulogu Makedonije u svijetu

- objasniti složenost zemljopisnog položaja Makedonije s obzirom na različite etničke, kulturne i gospodarske cjeline u Europi
- Makedonija na križanju Istoka i Zapada; istaknuti pripadnost Makedonije krščanskom svijetu
- naglasiti važnost tranzitnog položaja Makedonije
- usvojiti osnovne podatke o površini Republike Makedonije
- usporediti položaj i površinu Makedonije i zemlje boravka
- upoznati osnovna obilježja i posebnosti reljefa, klime i vegetacije
- objasniti fizičko-geografske značajke različitih područja Makedonije
- spoznati važnost zaštićenosti biljno-geografskih područja
- odrediti na zemljovidu najvažnije objekte zaštite: nacionalne parkove, parkove prirode i sl.
- navesti podatke o broju stanovnika i objasniti naseljenost, prostorni razmještaj i sastav stanovništva u Makedoniji
- opisati način stanovanja i prepoznati tipove naselja u Makedoniji (i zemlji boravka)
- navesti sličnosti i razlike naseljenosti i naselja u Makedoniji i zemlji boravka
- usvojiti glavne prepostavke i mogućnosti razvoja grada Skopja (glede prometnoga, gospodarskoga, kulturnog i političkoga života)

- objasniti stupanj i dinamiku gospodarskog razvoja Makedonije
- navesti gospodarske mogućnosti pojedinih cjelina Makedonije i njihovo komplementarno značenje
- navesti sličnosti i razlike u gospodarstvu Makedonije i zemlje boravka.

2. Upoznati i objasniti migracijska kretanja u Makedoniju i iz Makedonije

- upoznati glavne uzroke migracija – primjer vlastite obitelji
- navesti pozitivne i negativne posljedice migracija nekad i danas; navesti neke skladatelje i izvođače koji su život proveli u migraciji
- vrednovati doprinos makedonskih iseljenika razvoju Makedonije
- uočiti raznolikost jezika, običaja, vjerovanja drugih naroda u Makedoniji i zemlji boravka
- usporediti prava nacionalnih manjina u Makedoniji i zemlji boravka
- proučiti običaje, nošnje, plesove i pjesme nacionalnih manjina u Makedoniji.

TEMATSKA CJELINA 4 - Vrijeme - promjene - kontinuitet

1. Istražiti povijesni razvoj gradova u Makedoniji

- opisati povijesni razvoj jednoga makedonskoga grada od nastanka do danas (prema izboru učenika).

2. Shvatiti uzroke političkog povezivanja makedonskih zemalja s drugim država i utjecaj međunarodnih odnosa na razvoj makedonske države

- razumjeti važnost dobivanja međunarodnog priznanja samostalnosti za Makedonce

3. Objasniti značaj istaknutih znanstvenika, umjetnika i političara u razvoju Makedonije i svjetske znanosti, umjetnosti i politike

- navesti važnost znanstvenih dostignuća i rada istaknutih makedonskih znanstvenika/ca
- objasniti ulogu i doprinos pripadnika/ca nacionalnih manjina u razvoju makedonske kulture, znanosti i politike.

4. Istražiti umjetničko-stilske promjene i kontinuitet u cjelovitom doživljaju kulturno-povijesnog ambijenta

- istražiti podrijetlo i kontinuitet najznačajnijih djela i oblika makedonske srednjovjekovne umjetnosti

- objasniti povjesno-stilski razvoj na primjeru jednoga grada po izboru (Bitola, Ohrid, Kruševac, Skopje) i njegove kulturne baštine
- usvojiti značajne makedonske skladatelje
- usporediti društveno-ekonomski položaj skladatelja u različitim vremenima.

TEMATSKA CJELINA 5 – Kultura i društvo

1. Objasniti složenost i različitost kulturno-civilizacijskih obilježja Makedonije i zemlje boravka
 - opisati utjecaj europskih kulturnih krugova na razvoj makedonske kulture
 - prepoznati širenje kulturnih krugova i opisati osnovne značajke makedonske kulture (19. -20. stoljeća)
2. Istraživati kulturalne sličnosti i različitosti Makedonije i zemlje u kojoj živim
 - istražiti i razumjeti "kulturne kodove" (po čemu se prepoznaju pripadnici iste kulture?)
 - objasniti uzajamnost svojih kulturnih identiteta i svojeg nacionalnog identiteta
 - objasniti potrebu razumijevanja i poštovanja različitosti, drugog i drugčijeg
 - objasniti odnos "popularne" i "elitne" kulture
 - objasniti kako se kultura mijenja u skladu s migracijama i razvojem novih ideja i tehnologije
 - istaknuti potrebu razumijevanja i poštovanja različitosti, drugog i drugčijeg (u Makedoniji i zemljama boravka)
 - poštovati i razvijati multikulturalnost

TEMATSKA CJELINA 6 – Suvremeno društvo

1. Objasniti suvremene društvene promjene i probleme u Makedoniji i zemlji boravka
 - protumačiti nastojanja Makedonije da se gospodarski i politički ustroji u skladu s razvijenim zemljama
 - shvatiti važnost višestranačkih izbora i razvoj višestranačja u Makedoniji te promjene političkog sustava
 - proučiti rad Makedonskog sabora
 - usvojiti osnovne značajke i probleme gospodarskog sustava u Makedoniji (tržišno gospodarstvo).
2. Istražiti položaj umjetnosti i medija u suvremenom makedonskom društvu

- pratiti i usporediti aktualne kulturne događaje u Makedoniji i zemlji podrijetla s pomoću suvremenih medija (satelitske televizije, interneta i sl.)
- usporediti tradiciju, profil i ulogu umjetničkih festivala u Makedoniji (IFFK Braća Manaki, Asterfest, Cinedays, Skopje film festival, MakeDoks, OSFAF, Mak-fest, Goce-fest, Skopje-fest, Skopje Jazz festival, Skopje gori, Offest, Ohridski trubaduri, Folk fest Valandovo) i zemlji boravka
- istražiti i usporediti avangardne multimedijalne predstave, suvremeni teatar i suvremene plesne predstave
- istražiti ekonomski značaj glazbe kao "trećeg biznisa" u suvremenom svijetu.

3. Osvijestiti i objasniti svoj odnos prema suvremenim medijima

TEMATSKA CJELINA 7 – Jedan svijet za sve - globalna povezanost i međuovisnost

1. Objasniti globalno povezivanje i međuovisnost u svijetu

- objasniti globalno povezivanje i međuovisnost u svijetu (gospodarsko, tehnološko itd.)
- istaknuti napore Makedonije za integracijama i udruživanjem u Europi, poglavito EU-om.

2. Istražiti pozitivnu ulogu nacionalnog kulturnog identiteta kao preduvjeta za globalnu povezanost

- istražiti ulogu svjetskih glazbenih projekata koji ujedinjuju svijet
- istraživati značaj i ulogu interneta u praćenju suvremenih kulturnih događaja, pokreta, literature u Makedoniji i drugdje u svijetu
- upoznati suvremene festivale kao žarišta multikulturalnosti.

3. Osvijestiti suvremene medije kao način povezivanja različitih kultura

- istražiti i objasniti koji kulturni obrasci u medijima ujedinjuju različite kulture (film, moda, glazba)
- upoznati međunarodne manifestacije kao primjere globalne povezanosti i multikulturalnosti (festivali, sajmovi, natjecanja, športske igre).

LITERATURA I IZVORI ZA PRIPREMU I IZVOĐENJE NASTAVE

Makedonski jezik i knjževnost

- Udžbenici za nastavu makedonskoga jezika u osnovnim i srednjim školama
(početnice, čitanke, jezični udžbenici i vježbenice)

- Udžbenici za nastavu makedonskoga jezika u inozemstvu:

Ajdinska-Papazovska, V., Dobre dojdovte na makedonski jazik, Skopje,

Lozanski, R., Mojata tatkovina Makedonija

Kusevska, M., Mitkovska, L., Zboruvate li makedonski, Skopje,

Koneski, K., Makedonski jazik za stranci, Seminar za makedonski jazik, litaratura i kultura - Skopje Univerzitet Sv. Kiril i Metodij, Skopje, 1985

Minova Gjurkova L., Makedonski jazik za stranci (kurs za naprednati) Skopje : Univerzitet "Sv. Kiril i Metodij", Megunaroden seminar za makedonski jazik, literatura i kultura , 2006

Panoska, R., Sovremen makedonski jazik, Seminar za makedonski jazik, litaratura i kultura - Skopje, Univerzitet Sv. Kiril i Metodij, Skopje, 1974

Pavlovski, B., Stefanija, D., Mal makedonsko-hrvatski rečnik, ZN "Žakan Juri", Pula, 2006

Sazdov T., Stojčevska - Antić, V., Stefanija, D., Stalev, G., Pavlovski, B., Makedonska književnost, Školska knjiga, Zagreb, 1991

Literatura

Andonovski V., Stojkovski, G., Zenicata na Makedonija - biografija na makedonskata svetlina, Skopje, 2007

Vidoeški B., Dimitrovski T., Koneski, K., Tošev, K., Ugrinova-Skalovska R., Pravopis na makedonskiot literaturen jazik, Prosvetno delo, Skopje, 1979

Koneski, B., Gramatika na makedonskiot litaraturen jazik, Kultura, Skopje, 1967

Koneski, B., Istorija na makedonskiot jazik I, II,; Skopje, Kultura , 1965

Dimitrovski, T., Korubin, B., Stamatoski, T., Rečnik na makedonskiot jazik so srpskohrvatski tolkuvanja; Institut za makedonski jazik, Skopje, 1961,

Minova - Gjurkova, L., Sintaksa na makedonskiot standarden jazik, Magor , Skopje 2000

Mugroški, Z., Rečnik na makedonskiot jazik, Filološki fakultet "B. Konseki", Skopje,. 2005

Spasov, Lj., Izbrani poglavja od istorijata na makedonskiot pismen jazik : bojata na jazikot, Kultura, Skopje 2005

Tolkoven rečnik na makedonskiot jazik, Institut za makedonski jazik, Skopje, 2003

Kepeski, K., Makedonska gramatika, Državno knigoizdatelstvo na NR Makedonija, Skopje, 1950

Spasov, Lj., Pogled vo jazikot, Sovremenost, Skopje, 1982

Kulafkova, K., Teorija na kniževnosta, Skopje, 1999

Sazdov, T., Makedonska narodna kniževnost, Skopje, 1988
Antić-Stojčevska, V., Poraki od damnina, Skopje, 1988

Polenaković, H., Izbrani dela, Skopje, 1974

Drugovac, M., Pregled na makedonskata kniževna kritika, Skopje, 1988

Vangelov, A., Rešeto, Skopje, 1988

Vangelov, A., Mikročitanja, Kultura, Skopje, 1993

Spasov, A., Grigor Prličev, MANU, 1994

Gurčinov, M., Komparativni studii, MANU 1998

Glazbena kultura

1. Udžbenici i priručnici za učitelje iz glazbene kulture u osnovnoj i glazbene umjetnosti u srednjoj školi

Povijest

Udžbenici za nastavu povijesti u osnovnim i srednjim školama

Priručnici za nastavnike uz udžbenike, književna, likovna i glazbena djela.

Zemljopis

Udžbenici za nastavu zemljopisa u osnovnim i srednjim školama

Likovna umjetnost

Udžbenici za nastavu likovne umjetnosti u osnovnim i srednjim školama

Internetske stranice

<http://makedonskijazikiliteratura.blogspot.com/>

<http://lektormk.blogspot.com/>

<http://www.makedonski.info/>

<http://rechnik.on.net.mk/>

<http://mk.wikipedia.org/>

<http://imj.ukim.edu.mk/>

<http://www.flf.ukim.edu.mk/>

<http://www.isk.edu.mk/>

<http://www.iml.ukim.edu.mk/>

<http://ifmc.ukim.mk/>

<http://www.macedonium.org/Macedonium.aspx?jazik=2>

<http://pesna.org/>

<http://damj.manu.edu.mk/>

<http://preminportal.com.mk/>

<http://www.macedonia.org/>

<http://www.iea.pmf.ukim.edu.mk/>

<http://www.makedonika.org/ini/index.htm>

<http://www.manu.edu.mk/>

OSNOVNI I MINIMALNI STANDARDI ZNANJA I VJEŠTINA

MAKEDONSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

1. KOMUNIKACIJSKA I JEZIČNA OSPOSOBLJENOST

Učenice/učenici:

- pravilno izgovaraju i pišu teže usvojive glasove makedonskoga standardnoga jezika
- pravilno upotrebljavaju vrednote govorenoga jezika
- upotrebljavaju i analiziraju referencijalne govorne činove

- primjenjuju rečeničnu intonaciju i naglasak
- razlikuju nastavni sustav i praksu
- upotrebljavaju različite vrste čitanja
- primjenjuju interpretativno čitanje
- analiziraju i vrednuju različite vrste tekstova
- upotrebljavaju i analiziraju različite vrste produktivnog pisanja (rasprava, reportaža itd.)
- poznaju i upotrebljavaju interpunkcijske znakove u rečenici i tekstu
- znaju odrediti mjesto zareza u jednostavnoj i složenoj rečenici
- znaju pisati "gramatički diktat"
- prevode pojedine rečenice i kraće književne i neknjiževne tekstove
- razlikuju gramatičku sinonimnost
- aktivno upotrebljavaju sve glagolske oblike
- pravilno upotrebljavaju automatizirani red riječi
- aktivno upotrebljavaju nezavisnosložene rečenice
- razumiju i upotrebljavaju homonime
- pravilno izgovaraju i zapisuju tuđice
- pravilno pišu složenice
- znaju i upotrebljavaju rječnike i priručnike makedonskoga jezika
- aktivno upotrebljavaju tematski leksik predviđen za III. razinu
- razlikuju, analiziraju i vrednuju stilističke osobitosti funkcionalnih stilova predviđenih za III. razinu.

2. KNJIŽEVNOST

Učenice/učenici:

- prepoznaju književne rodove i vrste
- znaju elemente strukture poezije (tema, motiv, ritam, jezik, stil), proze (fabula, kompozicija, likovi) i drame (sukob, dramska napetost, kompozicija)
- interpretiraju odabrane pjesničke, prozne i dramske tekstove makedonske književnosti

- znaju osnovne podatke o najznačajnijim makedonskim književnicima i njihovim djelima
- razlikuju stiska sredstva, razumiju riječi prenesenog značenja
- razlikuju i analiziraju stilska obilježja razgovornog, publicističkog, književno-umjetničkog i poslovno-administrativnog stila
- prepoznaju i uspoređuju elemente izraza pojedinih medija i književnosti
- znaju i poštuju vlastiti nacionalni i kulturni identitet u djelima makedonske književnosti, kazališta, filma i drugih priopćajnih sredstava.

OSNOVNI I MINIMALNI STANDARDI ZNANJA I VJEŠTINA ZA MAKEDONSKU POVIJESNU, KULTURNU I PRIRODNU BAŠTINU (POVIJEST, LIKOVNA I GLAZBENA KULTURA I ZEMLJOPIS)

Učenice/učenici znaju:

1. To sam ja – osobni identitet

- spontano izraziti emocionalni doživljaj sebe i drugih i prikazati to zvukom, slikom i pokretom
- znaju objasniti društveno značenje stila i prikazati ga na primjeru interakcije različitih socijalnih i dobnih skupina
- objasniti povezanost svog kulturnog i nacionalnog identiteta na konkretnom primjeru.

2. Učenje – rad – slobodno vrijeme

- sistematizirati informacije o svakodnevnom životu i zabavi u 19. i 20. st.
- navesti vrste škola u Makedoniji i zemlji boravka
- razlike i sličnosti u provođenju slobodnog vremena mladih u Makedoniji i zemlji boravka.

3. Ljudi u prostoru i vremenu

- objasniti složenost zemljopisnog položaja Makedonije i pripadnost Makedonije različitim europskim regijama
- objasniti važnost tranzitnog položaja Makedonije
- navesti osnovne podatke o površini Makedonije i usporediti s površinom zemlje boravka
- navesti osnovna obilježja i posebnosti reljefa, klime, vegetacije i Jadranskog mora
- objasniti osnovna obilježja naseljenosti, prostorni razmještaj i sastav stanovništva u Makedoniji

- navesti glavne uzroke migracija iz Makedonije u europske i prekoceanske zemlje
- opisati položaj makedonskih nacionalnih manjina i makedonskih iseljeničkih zajednica (na primjeru zemlje boravka)
- opisati glavna obilježja makedonskog gospodarstva danas

4. Vrijeme – promjene - kontinuitet

- navesti najznačajnije događaje u povijesnom razvoju Makedonije
- opisati značaj višestranačkih izbora krajem 20. st. u Makedoniji
- navesti institucije vlasti u Republici Makedoniji danas i objasniti njihovo djelovanje.

5. Kultura i društvo

- u sklopu projektne nastave samostalno istraživati i prezentirati život i djelo barem trojice umjetnika
- samostalno istražiti i objasniti kulturno-povijesni razvoj jednog makedonskog grada (po izboru)
- objasniti odnos popularne i elitne kulture na primjeru suvremene likovne i glazbene umjetnosti
- odrediti stil u umjetnosti i pokazati na primjeru oblikovanja istoga motiva u različitim makedonskim umjetnika
- pokazati razvijenu sposobnost estetske prosudbe i kritičkog mišljenja.

6. Suvremeno društvo

- uočiti potrebu razumijevanja i poštovanja različitosti drugog i drukčijeg u Makedoniji i zemlji boravka
- znati temeljne odrednice i vrijednosti suvremenog demokratskog društva.

7. Jedan svijet za sve – globalna povezanost

- uočiti ekološke probleme u Makedoniji i svijetu
- objasniti na konkretnim primjerima globalno povezivanje i međuovisnost u svijetu danas
- navesti primjere uključenosti Makedonije u europske integracijske procese i proces globalizacije.

DIDAKTIČKO-METODIČKE SMJERNICE ZA IZVOĐENJE NASTAVNOG PROGRAMA

Makedonski jezik i književnost

Proces organizacije učenja središnji je dio nastavnog programa u kojem se donose odluke o nastavnim aktivnostima na temelju sposobnosti, interesa, motivacije i potreba učenika.

Učenik je aktivan subjekt nastave makedonskoga jezika: surađuje s učiteljem, raspravlja, istražuje, postavlja pitanja, problematizira, rješava stvarne i zadane probleme.

Motivacija učenika za nastavu makedonskoga jezika u inozemstvu ostvaruje se primjerenim i zanimljivim nastavnim sadržajima koji su povezani sa životom te uključuju iskustva učenika i njihove jezične, kulturne i socijalne životne uvjete.

Komunikacijski pristup u nastavi obuhvaća svakodnevne komunikacijske situacije u različitim društvenim područjima. Komunikacijska slojevitost jezičnog priopćivanja (komunikacijski model) obuhvaća: slušanje - razumijevanje, govorenje, čitanje i pisanje, sukladno razvoju učeničkih sposobnosti.

Trajno održavanje motivacije potrebno za sustavno učenje makedonskoga jezika na različitim razinama postiže se poticanjem intelektualne značajke i upoznavanjem svakog učenika. S ciljem razvoja individualnih jezičnih sposobnosti, intelektualnosti, duhovnosti i stvaralaštva, učitelj mora provjeriti sposobnosti i temeljno znanje svakog učenika: anketiranjem, stvaranjem problemske situacije, književnoumjetničkim tekstrom, likovnim i glazbenim predlošcima, zadacima objektivnog tipa itd.

Nastavu makedonskoga jezika i književnosti treba prilagoditi svakom učeniku, s obzirom na njegovu dob, jezičnu i socijalnu pripadnost, mjesto u kojem živi, znanje, umnu razvijenost i posebne sposobnosti ili potrebe, a ona mora biti višestruko odgojna.

Posebnosti pojedinih učeničkih skupina zahtijevaju stalno i sustavno pripremanje učitelja za nastavu i svaku pojedinu situaciju učenja, u skladu s potrebama i interesima svakog pojedinog učenika.

Za primjenu načela diferencijacije i individualizacije u nastavi makedonskoga jezika važno je planiranje suradničkih aktivnosti, grupiranje učenika prema sposobnostima i temeljnom znanju makedonskoga jezika, prilagodba načina rada aktivnostima učenika prema njihovim različitim sposobnostima u istoj skupini. Učenici iste sadržaje usvajaju na različitim razinama, iste zadatke ostvaruju na istoj razini, ali na drugčiji način, u nastavi se ostvaruje ista opća aktivnost, ali učenici mogu raditi na vlastitoj razini znanja i sposobnosti ili učenici iste sadržaje na istoj razini usvajaju različitim tempom. Prilagodba pojedinim učenicima postiže se i pojedinačnim raspravama – dijalogom o određenoj temi.

Usklađivanje različitih potreba učenika i poštovanje posebnih potreba ostvaruje se i primjerenim izborom izvora i nastavnih materijala (živa riječ učitelja, književni i neknjiževni tekstovi, zbirke tekstova, rječnici, priručnici, gramatike, pravopisi, auditivni, vizualni i audiovizualni mediji, računalni programi, internet, karte, reprodukcije, glazbena literatura). Od učitelja se očekuje detaljna priprema domaćih zadataća i izrada individualnih radnih materijala (radni listovi, igre itd.) te samostalno stvaranje otvorenog udžbenika.

Makedonski standardni jezik temelj je nastave makedonskoga jezika u inozemstvu, ali treba iskoristiti i učeničku imanentnu gramatiku - gramatički sustav zavičajnog dijalekta.

Jezične činjenice spoznaju se u njihovu obavijesnom i estetskom funkcioniranju: svaka se jezična pojava promatra i na planu sadržaja i na planu izraza i to na fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj i stilističkoj razini.

Nastava makedonskoga jezika temelji se na cjelovitim tekstovima ili govornim situacijama: glas, riječ, sintagma, rečenica ne izdvajaju se od tekstovne situacije (konteksta).

Nastava polazi od tekstova (lingvometodički predlošci), a učenik mora usvajati makedonski jezik na raznovrsnim sadržajima, tekstovima i funkcionalnim stilovima (razumijevanje i interpretacija tekstova).

Na temelju načela analize i sinteze tekstovi se raščlanjuju na strukturne sastavnice, utvrđuje se značenje i funkcija jezičnih činjenica, provodi se generalizacija i uspoređuju stečene spoznaje.

Jezične djelatnosti na makedonskom standardnom jeziku: slušanje, govorenje, čitanje, pisanje, ostvaruju se na sadržajima koji su aktualni, učenicima bliski, zanimljivi, poznati, korisni i obuhvaćaju aktualna jezična pitanja.

Nastava makedonskoga jezika prepostavlja istraživanje jezičnih pojava i zakonitosti i postupno uvođenje učenika u jezično stvaralaštvo. Učenik je istraživač i pred njega se postavlja određeni jezični problem, pitanje, teškoća, dvojba. Gramatičko mišljenje razvija se promatranjem i samostalnom analizom jezičnih činjenica, otkrivanjem njihovih osobina, rješavanjem gramatičkih zadaća, ispravljanjem jezičnih pogrešaka. Provedbom školskih jezičnih pokusa učenici se usmjeravaju na jezične probleme – jezično zamišljanje i mišljenje (pokusi zvučnosti, premještanja zamjene, preoblike; stvaranje). Povezivanje jezične teorije i prakse ostvaruje se stvaranjem tekstovnih jedinica, sastavljanjem rečenica, iskaza, tekstova prema uzorku – stvaranje tekstova prema zadanim gramatičkim uzorku.

U nastavi makedonskoga jezika primjenjuje se načelo međuvisnosti nastavnih područja: gramatike i jezičnoga izražavanja (pismenoga i usmenoga), književnosti, filma, kazališta (medijske kulture). Veze u sklopu predmeta i svrhovite sadržajne, spoznajne i metodičke korelacije s drugim nastavnim predmetima i područjima u praksi se u najvećoj mjeri mogu realizirati u projektnoj nastavi – interdisciplinarni pristup makedonskom jeziku, književnosti i makedonskoj kulturi.

Iznimni se rezultati u učenju jezika mogu postići timskom nastavom – suradnjom učitelja makedonskoga jezika i učitelja jezika u zemlji boravka: korelacije u nastavi materinskog jezika i stranih jezika.

Humanistički pristup u nastavi makedonskoga jezika u inozemstvu, na učenike usmjerena, otvorena i iskustvena nastava prepostavlja planiranje optimalnih načina za ostvarivanje ciljeva, izbor metoda, oblika i medija kojima će učenici postići ciljeve i zadaće.

Metodička raznovrsnost u nastavi makedonskoga jezika ostvaruje se:

metodom usmenog izlaganja - izlaganje (prenošenje podataka, zanimanje za temu, objašnjavanje, opisivanje, pripovijedanje, upućivanje, dokazivanje);

metodom razgovora: vezani, usmjereni, motivacijski, heuristički, razgovorne igre;

raspravljanjem: kritičko mišljenje, jezične sposobnosti, oblikovanje stajališta;

čitanjem (tekstovne metode), metode rada na tekstu;

pisanjem (odgovori na pitanja, diktati); crtanjem;

metodama pokazivanja, promatranja, slušanja (osnovne jezične, fonološke osobine), razmišljanja (rješavanje problema), maštanja (osobnost, kreativnost, stvaralaštvo);

kreativnom uporabom jezika: scenske igre, dramatizacije, krasnoslov, pisanje literarnih tekstova;

kombiniranjem različitih metodičkih postupaka (metoda, oblika, pristupa, vrsta vježbi, likovnog i grafičkog didaktičkog materijala), uporabom različitih audiovizualnih sredstava, organizacijom jezičnih igara (kviz, karte, zagonetke).

Ponavljanje i utvrđivanje gradiva provodi se različitim vježbama:

prepisivanjem, sastavljanjem, odgovaranjem na pitanja, preoblikama, vježbama oponašanja, dopunjavanja, objašnjavanja, različitim tipovima diktata.

Komunikacijskim modelom nastave makedonskoga jezika potiče se suradničko učenje te, osim frontalnog rada, planiraju se i ostvaruju grupni rad i rad u parovima (rješavanje jednostavnih zadataka u svakoj fazi nastavnog procesa). Dosljednom i sustavnom primjenom načela individualizacije afirmira se individualni rad učenika u nastavi makedonskoga jezika.

Učitelji makedonskoga jezika moraju učenicima djelotvorno postavljati otvorena pitanja u vezi s ciljem nastavnog sata, motivirati učenike i provjeravati usvojeno, jasno tumačiti i davati upute, poticati razmišljanje učenika, usmjeriti pozornost učenika na pogreške i međusobno ispravljanje, pozorno slušati učenike i analizirati njihove odgovore, nedvosmisleno, razumljivo i primjereni se izražavati te odabirati primjere razumljive učenicima i bliske njihovu životnom i jezičnom iskustvu.

Učitelji bi trebali pokazati osobno zanimanje za učenički napredak i oblikovati razredni ugodaj u kojem će prevladavati uzajamno razumijevanje te pozitivna očekivanja i poruke.

Učitelji redovito, različitim oblicima praćenja i provjeravanja, prate, vrednuju i ocjenjuju znanja, sposobnosti i vještine učenika u svim nastavnim područjima.

Glazbena kultura

Uloga glazbe u učenju jezika je poticajna. Dva temeljna polazišta za glazbeni dio nastave su:

- a) doživljajno učenje
- b) individualizirano učenje.

Za doživljajno učenje metodički put ide smjerom: doživljaj – osvještavanje – imenovanje.

Doživljaj se u glazbenoj nastavi ostvaruje:

- a) aktivnim muziciranjem: pjevanjem, sviranjem, improvizacijom
- b) slušanjem glazbe.

Aktivno muziciranje ima snažnu socijalizacijsku ulogu. Zajedničko pjevanje pjesmica na makedonskom jeziku, kao i igranje brojalica ima snažnu emocionalnu ulogu te pridonosi motivaciji i pojačanoj koncentraciji pri učenju jezika. Pojačani emocionalni naboј pri spontanom zajedničkom muziciranju olakšava izgovor riječi i rečenica koje su u zadacima nastave jezika inače "teški". Isto

tako koncentracija i pojačana motiviranost pri igri brojalica, koje imaju jasnu metričku i ritamsku logičnost i ravnomjernost, olakšavaju izgovor inače složenih jezičnih sklopova.

Slušanje glazbe u glazbenoj nastavi individualni je čin, koji razvija i obogaćuje estetsko iskustvo učenika. Razvija i osvještava individualni doživljaj, koji se često može sinestetički izraziti bojom, crtežom, riječju, pokretom. Izraz individualnog doživljaja nastavniku omogućuje upoznavanje učenikove ličnosti.

Sadržaji nastavnih područja na svim razinama su isti - pjevanje, slušanje, upoznavanje tradicijske i umjetničke te popularne makedonske glazbene baštine – ali su razine zadaća za učenike diferencirane: od upoznavanja na prvoj razini, prema prepoznavanju, razlikovanju i usporedbi na drugoj razini, te osobnoj analizi, prosudbi, izricanju stajališta i osobnog izraza na trećoj razini.

Vrednovanje, praćenje i ocjenjivanje učenikovih postignuća u glazbenoj nastavi treba krenuti od učenikovih individualnih sposobnosti i mogućnosti, te treba biti poticaj njegovu osobnom razvoju: razvoju zapažanja, bogaćenju doživljajnog iskustva, razvoju emocionalne inteligencije, stvaralačkog, apstraktnog mišljenja. Učitelj pri vrednovanju učenikovih postignuća treba poštovati ličnost djeteta, istraživati i poticati njegove interes, samopouzdanje, individualnost doživljaja, izraza i mišljenja. Učenika treba obavijestiti o kriterijima koji prate i vrednuju njegov razvoj i napredak, što će mu omogućiti samovrednovanje. Učitelj treba bilježiti opažanja o učenikovim aktivnostima na satu: kreativan pristup nastavnim sadržajima, inicijativnost u radu, pozitivan utjecaj na druge, radoznali, istraživalački duh, širenje spoznaja o sebi i drugima i sl. Jednako je važno zapažati učenikovo druženje s glazbom tijekom slobodnog vremena, bilo da je individualno (rado sluša glazbu, prati glazbeno-kultурне događaje, svira, pjeva i sl.) ili skupno (pjeva u zboru, svira u bendu, orkestru i sl.).

Likovna kultura

Nastava učenja makedonskog jezika sadržajima iz likovne kulture temelji se primarno na iskustvenom učenju. Osnovne sastavnice takvoga učenja su: opažanje - doživljaj - izražavanje - artikulacija - iskustvo, gdje se redoslijed pojedinih sastavnica prilagođava stvarnom nastavnom procesu.

- a) opažanje i doživljaj se ostvaruju u tri segmenta: opažanjem i doživljajem vizualnih značajki neposrednog životnog okruženja učenika (uporabni predmeti, arhitektura, prirodni okoliš...), opažanjem i doživljajem značajnih djela likovne baštine te opažanjem i doživljavanjem vlastitog likovnog izraza;
- b) izražavanje ima dvojaku ulogu: s jedne strane olakšava jezičnu artikulaciju pojačavanjem koncentracije i motivacije, a s druge strane pojačava doživljajnu razinu nastavanog procesa.;
- c) artikulacija je usmjerena na učenje osnovnih pojmoveva kojima se opisuju likovne značajke okruženja učenika te pojmoveva kojima se opisuju osobni doživljaji.

Ovim sastavnicama procesa iskustvenog učenja ostvaruju se individualizacija i socijalizacija u nastavi. S jedne strane ohrabruju se naklonosti i sposobnosti pojedinca, a s druge strane se potiče razmjena iskustava u igri s naglaskom na prihvatanje različitosti.

Operativni ciljevi su strukturirani u tri razine prema sljedećim kriterijima "težine" koji nastoje pratiti strukturu operativnih ciljeva jezičnog dijela nastavnog programa:

1) imenuju se jednostavna likovna svojstva stvari i pojava; osvještavaju se i imenuju vlastiti doživljaji izražavanjem u jednostavnijim likovnim tehnikama (crtež, kolaž); djela likovne baštine primarno su predlošci za imenovanje likovnih svojstava, još se ne zahtjeva njihovo sustavno poznavanje;

2) imenuju se složenija likovna svojstva stvari i pojava, usvajaju se temeljna djela Makedonije likovne baštine; potiče se likovno izražavanje u složenijim tehnikama (plastično oblikovanje, fotografija...);

3) usvajaju se složeniji kulturno-povijesni pojmovi; kulturno-povijesni kontekst pojedinih djela likovne baštine; analiziraju se, objašnjavaju i uspoređuju likovne značajke stvari i pojava; iznose se osobna stajališta.

Povijest

Integralni pristup nastavnom programu makedonskog jezika i kulture omogućava tematskim pristupom obradu makedonske povijesti na drugčiji način. Makedonskoj povijesti se ne pristupa kronološki, nego se kulturna, gospodarska, socijalna i politička povijest prilagođava temama nastave makedonskog jezika.

Opseg i dubina obrade povijesnih sadržaja ovisi o razini znanja makedonskog jezika i predznanja iz temeljne nastave, te o složenosti sadržaja makedonskog jezika i književnosti.

Sadržaji makedonske povijesti razrađeni su na operativne ciljeve, osnovne pojmove, temeljna znanja i vještine kojima učenici trebaju ovladati, a pomoći će učiteljima u evaluaciji.

Tematski pristup sadržajima makedonske povijesti omogućava lakšu integraciju sa sadržajima makedonskog jezika, književnosti, kulture i zemljopisa, a učiteljima omogućava primjenu suvremenih nastavnih metoda. Sadržaji su u sklopu tema strukturirani tako da odražavaju tijek povijesnog razvoja. Učenicima se daju informacije i mogućnost izbora tema, a time se olakšava usvajanje osnovnih znanja i vještina (sposobnosti).

Nekoliko tema nastoje obuhvatiti sadržaje makedonske povijesti koji su bitni za razvoj Makedonije države, kulture, društva. Posebno treba обратити pažnju на sadržaje koji su učenicima bliski, a koji se ne nalaze u svim udžbenicima npr. sadržaji iz zavičajne (lokalne) povijesti, žene u povijesti, nacionalne manjine, djeca, migranti itd. Usvajajući kulturne, socijalne, vjerske i etničke raznolikosti u prošlosti i danas, učenici će razvijati toleranciju, multikulturalizam i poštovati prava na različitost.

Sadržaji trebaju, uz osnovne pojmove (fotografiju), učeniku dati mogućnost razvijanja različitih sposobnosti (vještina) kao što su postavljanje pitanja, rješavanje problema, kritičko razmišljanje, samostalno zaključivanje, razvijanje komunikacijskih vještina, kreativnosti, imaginacije, stvaranja vrijednosnih sudova i razvijanje intelektualne radoznalosti. Kako bi povjesni sadržaji zadovoljili sve ove zahtjeve moderne nastave učitelj se mora posebno pripremiti za razvijanje učenikovih vještina vezanih uz analizu izvora i njihovu interpretaciju – do samostalnog traženja izvora (tekstovi, znanstvena i književna djela, slike, karikature, novine, glazba, filmovi, web stranice itd.), odabira i njihove analize.

Učitelj treba poticati samostalni rad učenika (biti voditelj u nastavi), ali istovremeno dobro planiranim radom ostvariti zadane ciljeve i zadatke (osnovni zadaci – usvajanje osnovnih pojmoveva, snalaženje u vremenu i prostoru, uočavanje uzročno-posljedičnih veza, povezivanje povijesnih procesa i razvijanje povijesnog mišljenja). Svi ovi zadaci postupno se razvijaju u tri razine. U trećoj

razini treba uzeti u obzir i veliku promjenu u učenikovu mišljenu od konkretnog do apstraktno-logičnog mišljenja.

Ostale didaktičke i metodičke upute identične su za makedonski jezik, zemljopis, likovnu i glazbenu kulturu.

Zemljopis

U primjeni nastavnih programa nastave zemljopisa (na svim razinama) potreban je integrativni pristup s temeljnom nastavom makedonskog jezika i ostalim područjima (predmetima) u sklopu kulture, jer se nastavni program oslanja na načelo kontinuiteta i vertikalnog slijeda te načelo integracije i korelacije svih programskega sadržaja makedonske nastave u inozemstvu.

Prednost u vremenu te opsegu i dubini obrade zemljopisnih sadržaja treba dati tematskoj cjelini "ljudi u prostoru" dok se ostale teme mogu obraditi šire ili sažetije, ovisno o interesu učenika i dostupnosti literature.

Svaka od predloženih tema može se obraditi i u korelaciji s temeljnom nastavom (što proizlazi iz ciljeva i operacionalizirajućih zadaća) kao integrativne nastavne teme, pri čemu treba voditi računa o općem znanju učenika, kao i znanju makedonskog jezika.

Nastavni program zemljopisa makedonske nastave u inozemstvu sadrži zemljopisne sadržaje po temama (integriranih u temeljnu nastavu i posebno), opći cilj predmeta (zemljopisa), razrađene operacionalizirajuće ciljeve tj. zadaće kojima moraju ovladati svi polaznici kako bi mogli pratiti nastavu na sljedećoj višoj razini, te minimalne i obvezne standarde znanja po razinama (katalog pojmovi, podatka i zemljopisnih zakonitosti koje se odražavaju u prostoru kao rezultat prožimanja prirodnih pojava i čovjekova djelovanja u praksi).

Nastavni sadržaji su razrađeni u skladu s linearno-progresivnim i spiralnim načinom programiranja od manje složenog prema složenijem, što znači da je prethodno naučeno gradivo na prvoj razini podloga za proširivanje i produbljivanje znanja o zavičaju, domovini Makedoniji i zemljji boravka, na drugoj, odnosno trećoj razini.

Nastavni sadržaji zemljopisa trebaju služiti prije svega stručno specifičnim, ali i šire dostižnim ciljevima makedonske nastave (temeljnoj nastavi makedonskog jezika i kulture), te treba voditi računa o egzemplarnoj nastavi koja ponajprije služi prihvaćanju sadržaja koji su bitni za razvijanje funkcija učenika, a bez kojih nema uspješnog učenja zemljopisnoga gradiva (posebno, a ni integrativno u sklopu temeljne nastave).

Svi nastavni sadržaji nemaju iste poučne vrijednosti, te nisu i ne mogu biti jednako važni. Stoga je vrlo značajno pravilno i valjano odmjeriti nastavne sadržaje.

Isto tako potrebno je osmisiliti strukturu i redoslijed sadržaja, jer se samo tako mogu ostvariti pretpostavke za svladavanje gradiva, zahtjeva koje postavlja zemljopisni sadržaj (posebno i u sklopu temeljne nastave), te posebni nastavni postupci koji u najvažnijim fazama rada proizlaze iz specifičnih stručno-didaktičkih načela posebno relevantnih za zemljopis.

Slijed nastavnih jedinica mora predstavljati strukturiranu metodsku cjelinu koja je istodobno integrirana u ukupnost obrazovnog tijeka makedonske nastave i zemljopisa posebno i nadograđuje se na prethodne spoznaje i iskustva polaznika, svladane vještine i uporabu radnih tehniki koje motiviraju učenike te pomažu promicanju nastavnog procesa (integriranog i specifično-stručnog). Stoga nastava zemljopisa i u ovom programu treba biti problemska (a ni u kom slučaju čista

reprodukcijska), treba odražavati predznanje (iz zemljopisa i makedonskog jezika) i interes učenika i osposobljavati ih za samostalni rad.

Stoga je u nastavnim postupcima i oblicima učenja potrebno:

- a) poticati motivaciju
- b) omogućiti povezivanje novoga i staroga gradiva (zemljopisa i ostalih predmeta iz kulture, te s temeljnom nastavom makedonskog jezika)
- c) aktivirati spoznaje i motrišta
- d) poštovati funkcionalni redoslijed (na svim razinama).

Da bi se to postiglo, postupci učenja i pouke moraju biti logički odmjereni kako bi se prepoznao problem, oblikovala pitanja i hipoteze, uporabili različiti obavijesni izvori.

Stoga se u pouci i učenju treba koristiti samostalnim radom učenika (polaznika) na svim razinama, radom u paru i skupini, voditi rasprave, razviti uspješnu interakciju "nastavnik-učenik", "učenik-učenik", frontalni i konzultativni rad, a djelotvornim izmjenama faza i metoda rada nastojati uključiti što veći broj učenika.

KADROVSKI UVJETI

Makedonsku nastavu u inozemstvu – makedonski jezik i kulturu mogu ponajprije izvoditi učitelji /nastavnici/ profesori makedonskoga jezika i razredne nastave te učitelji povijesti, zemljopisa ili neke druge stručne spreme primjerene situacijama izvođenja, uz uvjete:

- izvrsne jezične osposobljenosti - znanja pravogovora, pravopisa, gramatike, leksikologije i stilistike
- znanja temeljnih jezičnih djelatnosti (slušanja, govorenja, čitanja i pisanja)
- temeljitog uvida u reprezentativna djela makedonske književnosti i književnih i neknjiževnih tekstova.

Učitelji makedonskoga jezika i kulture trebali bi cijelovito znati kulturnu i prirodnu baštinu Republike Makedonije te kulturološki okvir makedonske književnosti, glazbene i likovnih umjetnosti.

Stručne kompetencije učitelja:

- a) odgojne: afirmativna stajališta i primjerno ponašanje, suradnja s roditeljima, interakcija i komunikacija s učenicima i suradnja s učiteljima u zemlji boravka;
- b) obrazovne: kompetencije u struci na temelju suvremenih znanstvenih postignuća, metodička i didaktička osposobljenost – sposobnosti planiranja, programiranja i pripremanja, motiviranja učenika i strukturiranja nastavnog procesa, znanje i primjena suvremenih metoda, oblika i tehnika poučavanja.

Uspješno ostvarivanje nastavnog programa makedonske nastave u inozemstvu prepostavlja trajno i redovito stručno usavršavanje učitelja u svim područjima, a posebice u osposobljavanju za integrirani nastavni programski pristup.

Učitelji bi trebali redovito i aktivno sudjelovati u različitim oblicima stručnog usavršavanja i razmjenjivati iskustva u Republici Makedoniji, zemlji boravka i drugim zemljama.

PROSTOR I OPREMA

Uspješno izvođenje nastave zahtijeva i opskrbljenost učitelja i učenika svim potrebnim nastavnim sredstvima i pomagalima. Osiguravanje materijalnih uvjeta za izvođenje nastave značajno je određeno činjenicom da je riječ o integrativnom nastavni programu koji povezuje sadržaje i pristupe nekoliko disciplina od kojih svaka zahtijeva i specifična nastavna sredstva, kako ona za makedonski jezik i književnost, tako i za likovnu i glazbenu umjetnost te povijest i zemljopis. Suvremene nastavne metode predviđene nastavni programom, koje u središte odgojno-obrazovnog procesa stavlaju učenika i njegovu aktivnu ulogu, a od učitelja zahtijevaju kreativnost u izboru, strukturiranju pa i izradi nastavnog materijala, prepostavljuju brojne i raznolike didaktičke izvore za pripremu i izvođenje nastave. Spomenut ćemo najznačajnije: osnovnu stručnu literaturu (navедena u nastavni programu), udžbenike i priručnike za nastavnike, knjige potrebne za lektiru, zbirke zemljopisnih i povijesnih karata, zbirke videofilmova, CD-a i kaseta, grafofolije, zidne grafikone i slikovne materijale iz Makedonije i zemlje boravka, televizor, videorekorder, grafskop, računalo ili prijenosno računalo. Bez mogućnosti korištenja interneta kao izvora informacija i sredstva komunikacije s ustanovama i osobama iz Makedonije, nezamisliva je uspješna realizacija nastavnog programa. Najveći dio stručne literature, lektire, CD-a, videofilmova i kaseta je naveden u nastavni programu. Navedena i ostala nastavna sredstva i materijali, uključujući i ona koja će izrađivati nastavnici i učenici, zahtijevajući odgovarajući prostor.

EVALUACIJA ODGOJNO-OBRAZOVNIH POSTIGNUĆA UČENIKA I NASTAVNI PROGRAMA

Posebnu zadaću učiteljima predstavlja evaluacija - utvrđivanje rezultata pouke i učenja jer će na taj način zapravo utvrditi i prosudbu o vlastitome radu.

Evaluacija može, s jedne strane, biti vanjska, koja se odnosi na ocjene subjekata izvan nastave (škole) i omogućuje uvid kako se ostvaruju temeljni ciljevi odgoja i obrazovanja, te s druge strane, unutarnja, koja se odnosi na vrednovanje od strane sudionika u nastavnom procesu i njegov je integralni dio. Unutarnju evaluaciju treba shvatiti kao zajedničko vrednovanje od svih sudionika (učenika/učenica i učitelja), ali i kao vođenje učenika u tijeku nastavnog procesa na svim razinama. Unutarnja evaluacija, kao etapa nastavnog procesa, sadrži praćenje, ocjenjivanje i vođenje, odnosno pedagoško usmjeravanje te mora pratiti brojne pedagoške situacije i bitno utjecati na ozračje učenja u heterogenoj skupini.

Uz praćenje, ocjenjivanje i vođenje procesa učenja, uzajamna je komunikacija od izuzetne važnosti, kako bi učenici doživljavali ovu nastavu ponajprije kao poticajnu i ugodnu. Primjerena (individualna, humanizirana) komunikacija uz evaluaciju pridonijet će zadovoljenju učenikovih potreba kao što su sigurnost, doživljaj uspjeha i samoostvarenje.

Praćenje učenika omogućuje se konkretizacijom i operacionalizacijom odgojno-obrazovnih zadataka i standardima znanja. Operacionalizirani zadaci oblikovani su tako da po razinama iskazuju aktivnosti koje će učenici uspješno izvoditi tijekom i nakon završene nastave. Zadaci su konkretizirani, odnosno u obliku koji je razumljiv svim subjektima nastavnog procesa te omogućuje uvid u ostvarenje ciljeva.

Praćenje, kao pretpostavka uspješnosti nastavnog procesa, teče istovremeno s realizacijom, tako da učitelji prate kako učenici sudjeluju u pedagoškim aktivnostima, kakve rezultate postižu, kako komuniciraju s drugim učenicima u skupini, kako rješavaju probleme, kako i što stvaraju u umjetničkom području, koliko su motivirani za grupne aktivnosti, pokazuju li želju za individualnim radom, kao i brojne druge varijable koje su naznačene upravo u operativnim ciljevima.

Podaci o praćenju temelj su za ocjenjivanje, odnosno donošenje ocjena o svakom učeniku, njegovim postignutim rezultatima i sudjelovanju u aktivnostima. Rezultati praćenja i na osnovi njih izrečene ocjene, namijenjene su učitelju, učeniku i roditelju te se priopćuju:

- usmeno pred skupinom
- usmeno u individualnom razgovoru
- bilješkama u učeničkim bilježnicama
- roditelju na individualnim konzultacijama, roditeljskom sastanku
- roditelju pismeno (pedagoške obavijesti u tijeku školske godine)
- roditelju i učeniku na polugodištu i na kraju školske godine, koje se upisuju u učeničke knjižice, a na kraju svake razine učenja, odnosno školovanja u obliku svjedodžbe i to s ocjenom o općem uspjehu: nije zadovoljio, uspješan i izvrstan.

Ocjena je ponajprije namijenjena učeniku, a učitelju i roditelju predstavlja povratnu obavijest o radu.

U bilješkama u imeniku, koje su u funkciji praćenja, učitelj se mora služiti stručnom terminologijom, a sama opisna ocjena treba biti stručno-popularno strukturirana, kako bi bila razumljiva učeniku i roditelju. Bilješke i opisne ocjene moraju biti jasne i pedagoški funkcionalne, što se postiže selektivnim bilješkama samo bitnih zapažanja. Opisno praćenje mora imati obilježje analitičnosti, što znači da će učitelj analizirati učenikove aktivnosti i konkretnе rade, uspoređivati ih s odgojnim i obrazovnim ciljevima te individualnim i kolektivnim planom skupine u određenom vremenskom razdoblju, odnosno na određenoj razini.

Jedan od važnih ciljeva u ovoj nastavi jest osposobljavanje učenika za samovrednovanje i samoocenjivanje, što se može postići primjerom organizacijom nastave i komunikacijom te navedenim modelom praćenja i ocjenjivanja.

Na kraju nastavnog procesa provodi se također evaluacija da bi se utvrdila ukupna uspješnost nastave, odnosno postignuti rezultati pojedinog učenika. Za ovaj oblik evaluacije treba primjenjivati određene tehnike i postupke kao što su testiranje, skale sudova procjene konkretnih postignuća, procjena pismenih, grafičkih i drugih uradaka, projekata i sl. Dakle, ocjenjivanje na kraju svake godine učenja, tj. na kraju svake razine, predstavlja konačno, ukupno vrednovanje količine stečenog znanja i vještina u određenom vremenskom razdoblju za pojedinog učenika.